

Versie: 2
Gemeente Horst aan de Maas
11-11 2011

**Beleidsplan
duurzaam & integraal
Boombeheer**

Gemeente: Horst aan de Maas
Sector: ruimte
Afdeling: IBOR
Cluster: Groen & cultuurtechniek
Status: Concept

Inhoudsopgave

Samenvatting	08
1 Inleiding	11
1.1	Aanleiding	11
1.2	Doelstelling	11
1.3	Status	12
2 Analyse	14
2.1	Inleiding	14
2.2	Uitgangscriteria	14
2.3	Vigerend beleid gemeente Horst aan de Maas	15
2.4	Burger tevredenheid	16
2.6	Conclusie	16
3 Visie	19
3.1	Inleiding	19
3.2	Toepassing van bomen	19
3.3	Integrale kwaliteit	20
3.4	Duurzaam veilig bomenbestand	20

4	Toepassing van bomen	23
4.1	Inleiding	23
4.2	Omvorming	23
4.3	Milieu en welzijn	24
	4.3.1 Normen voor luchtkwaliteit	25
	4.3.2 Beplanting als luchtfilter	25
4.4	Sfeerbomen	27
4.5	Structuurbomen	28
	4.4.1 Straat en laanbomen	28
	4.4.2 Ecologisch aspect	28
4.6	Ruimte in relatie tot de boomsoort	29
4.7	Sortiment	29
5	Ontwerp & inrichting	31
5.1	Inleiding	31
5.2	Ontwerp	31
5.3	De groeiplaats	31
	5.3.1 Ondergrondse groeiplaats	32
	5.3.2 Bovengrondse groeiplaats	33
6	Bomen en bouwen	35
6.1	Inleiding	35
6.2	Ruimtelijke kwaliteit	35
6.3	Aandacht voor bomen	36
6.4	Bescherming van bomen	37
6.5	Kabels en leidingen	37

7	Beheer & onderhoud	39
	7.1 Inleiding	39
	7.2 Beheer	39
	7.2.1 Inventarisatie	40
	7.2.2 Inspecteren	40
	7.3 Onderhoud	41
	7.4 kapvergunning	42
	7.5 Bestrijding ziekte en plagen	42
	7.5.1 Iepen ziekte	42
	7.5.2 Eikenprocessierups	43
	7.5.3 Luizen	43
	7.5.4 Overige ziekte en plagen	44
8	Bijzondere en monumentale bomen	46
	8.1 Inleiding	46
	8.2 De bomenlegger	46
	8.3 Criteria	47
	8.4 Bescherming en stimuleringsregelingen	48
	8.4.1 Feitelijke bescherming	48
	8.4.2 Juridische bescherming	49
	8.4.3 Fysieke bescherming	50
	8.5 Stimuleringsregeling.....	50
9	Waarde van bomen	52
	9.1 Inleiding	52
	9.2 Aansprakelijkheid bij schade	52

10	De begroting	54
10.1	Inleiding	54
10.2	Huidige begroting	54
10.3	Benodigde financiële middelen	55
10.3.1	Relatie buitendienst – begroting	55
10.3.2	VTA Controle	55
10.3.4	Stimuleringsregeling	56
	Bijlagen	58
	Literatuurlijst	65

Samenvatting

De aanleiding voor dit bomenbeleidsplan vindt zijn oorsprong in het groenbeleidsplan van de voormalige gemeente Meerlo-Wanssum en het beleidsplan beheer openbaar groen (BOG) van Horst aan de Maas. Hierin is de noodzaak aangegeven om het beleid rondom bomen verder uit te werken. Bomen zijn immers beeldbepalend en geven een plek een eigen karakter. De doelstelling van dit bomenbeleidsplan is om de visie rondom bomen bestuurlijk vast te stellen en de integrale kwaliteit van bomen in de openbare ruimte te versterken. De kwaliteit zal zich uiten in een duurzaam veilig bomenbestand waarin bomen geen “sta in de weg” zijn maar een waardevol element vormen van de openbare ruimte.

De gemeente Horst aan de Maas is een plattelandsgemeente. Het landschap heeft grote invloed op het uiterlijke karakter van de gemeente. Een duurzaam boombeheer krijgt alleen gestalte als ook rekening wordt gehouden met andere relevante invloeden. In de analyse spelen daarom de landschappelijke invloeden een grote rol.

De juiste boom op de juiste plaats is het motto van dit bomenbeleidsplan. Om hier richting aan te geven zijn de bomen in Horst aan de Maas globaal in de volgende drie categorieën ingedeeld:

- Milieu & welzijn
- Sfeerbomen
- Structuurbomen

Staat de juiste boom op de juiste plaats? De drie toepassingscategorieën zijn hiervoor als leidraad te hanteren. Iedere categorie heeft zijn eigen specifieke waarde. De functie van bomen, de

beschikbare ruimte, zowel boven- als ondergronds zijn vraagstukken die een belangrijke rol spelen bij een duurzaam en veilig bomenbestand.

Bomen zijn kwetsbaar en vatbaar voor veranderingen in hun directe omgeving. Tijdens het ontwerp dient rekening gehouden te worden met bomen. Niet alleen voor nieuwe aanplant maar ook voor bestaande bomen. Hoeveel ruimte is er, wat is het toekomstbeeld? Ook bij nieuwbouwprojecten wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van bomen. Veel problemen kunnen immers al op de tekentafel worden voorkomen.

Alle gemeentelijk bomen zijn (digitaal) geïnventariseerd en in kaart gebracht. De bomen in Horst aan de Maas behoren veilig te zijn. Er wordt een gedegen onderhoud uitgevoerd waarbij alle gemeentelijke bomen om de drie jaar visueel gecontroleerd worden op gebreken. Geconstateerde gebreken worden in een zo vroeg mogelijk stadium aangepakt. Ziekten en plagen worden actief bestreden om zo de overlast voor de burger zo klein mogelijk te houden en de kwaliteit van het bomenbestand te waarborgen.

Bijzondere en monumentale bomen zijn belangrijk en verdienen extra bescherming. Dit geldt voor zowel de gemeentelijke als de particuliere bomen. De gemeente ondersteunt particulieren bij het onderhouden van hun bezit. Om te bepalen of een boom bijzonder of monumentaal is, worden toetsingscriteria gehanteerd.

Bijzondere en monumentale bomen worden opgenomen in het bestemmingsplan. In de algemene plaatsen verordening (APV) is immers opgenomen dat hiervoor in het beginsel geen kapvergunning wordt afgegeven.

Bomen hebben waarde, zowel in psychische als in fysieke zin. De fysieke waarde is in harde valuta uit te drukken. Bij aangebrachte schade aan bomen kan de gemeente een schadevergoeding eisen. Voor het bepalen van de waarde van bomen worden drie taxatiemethoden worden toegepast:

- De marktwaarde
- De vervangingswaarde
- Het rekenmodel volgens de richtlijnen van de NVTB

Bij de drie taxatiemethoden worden de richtlijnen van de Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen (NVTB) gehanteerd.

Foto 1. Monumentale beuk in Meterik

1.1 AANLEIDING

De Gemeente Horst aan de Maas is een plattelandsgemeente met 16 kernen. De landschappelijke invloeden zijn kenmerkend voor de structuur van de dorpen. Zowel het landschappelijk groen als het cultuurgroen zijn zichtbare peilers hiervan.

In de voormalige beleidsplannen openbaar groen (Horst a/d Maas) en het groenbeleidplan (Meerlo-Wanssum) werd geadviseerd om het bomenbeleid verder uit te werken om een zo compleet mogelijk groenbeleid te ontwikkelen. Dit advies is overgenomen in het geharmoniseerde beleidsplan openbaar groen.

Probleemstelling

Inzicht in het bomenbestand is de basis om te komen tot een duurzaam veilig bomenbeheer. Vraagstukken hierbij zijn: hoeveel bomen bezit de gemeente, in welke staat verkeren ze, oftewel, zijn ze veilig? Vanaf 2011 wordt gestart om alle gemeentelijke bomen (digitaal) te inventariseren en inspecteren. Uit de inspectie is boven genoemde informatie raadpleegbaar zodat een gedegen beheersysteem opgezet kan worden. Daarnaast zijn bomen vaak middelpunt van discussie. De oorzaken lopen uiteen van overlast, ziekten en plagen en de relatie van bomen tot bouwen. Het ontbreekt op dit moment aan houvast (kaders) en aan instrumenten om deze problematiek op een gedegen en duurzame manier het hoofd te bieden.

1.2 DOELSTELLING

Een gedegen bomenbeleid geeft antwoord op de centrale vraag; hoe om te gaan met bomen. Dit bomenbeleidsplan biedt het kader, de spelregels, waarbinnen het boombeheer wordt uitgevoerd. De doelstelling hierin is dat er een duurzaam veilig boombeheer gevoerd wordt. Om deze doelstelling te bereiken zijn de volgende punten van belang:

- *Het vastleggen van het belang, de visie en de toepassingen van bomen;*
Een bestuurlijke visie is de fundering voor het totale boombeheer. Door het vastleggen van het belang en de toepassingsmogelijkheden wordt in de gewenste richting gestuurd.
- *Het behouden en versterken van de integrale kwaliteit van bomen in de openbare ruimte;*
Het boombeheer beperkt zich niet tot de boom zelf. De omgevingsfactoren spelen hierbij een belangrijke rol. Bij de inrichting van de openbare ruimte en bij bouw-activiteiten wordt rekening gehouden met de aanwezigheid van bomen. Door deskundig onderhoud worden bomen begeleid in het vervullen van hun functie.
- *Het vaststellen van de financiële behoefte.*
Het voeren van een duurzaam veilig boombeheer kost geld. Aan de andere kant levert het een prettige omgeving op om te wonen, werken en te recreëren waar in een ander perspectief en in een andere “omgeving” het ook geld oplevert.

Wat wordt verstaan onder duurzaam veilig en integrale kwaliteit?

Onder duurzaam veilig boomheer wordt verstaan dat bomen op een veilige manier kunnen uitgroeien naar volwassenheid, waarbij de bomen voldoen aan hun verwachtingen. Om dit te bereiken is het nodig om de integrale kwaliteit te behouden en waar nodig te versterken. Hiermee wordt bedoeld dat het kijken naar de boom en zijn standplaats alleen niet voldoende is. De omgeving, invloeden van buitenaf en de uiteindelijke functie van de boom spelen hierin een belangrijke rol. Door tijdig rekening te houden met al deze factoren is het mogelijk om een duurzaam veilig boombeheer te voeren.

1.3 STATUS

Dit bomenbeleidsplan heeft betrekking op alle bomen binnen de gemeentegrens van de gemeente Horst aan de Maas, behalve: de particuliere bomen voor zover deze niet zijn opgenomen in de zogenaamde bomenlijst (de meeste waardevolle bomen van Horst aan de Maas), dan wel zich bevinden binnen een van de aangewezen beschermde gebieden (APV) en de bossen. De status van dit bomenbeleid is bindend zodra bestuurlijke vaststelling heeft plaatsgevonden. Het is geldig totdat het is vervangen door een nieuw bestuurlijk goed gekeurd bomenbeleidsplan.

Foto 2. Meerstammige eik in Horst

Hoofdstuk 2 ANALYSE

2.1 INLEIDING

Horst aan de Maas is een middelgrote landelijke gemeente. Om een goed en duurzaam boombeleid te ontwikkelen, is een analyse gemaakt van relevante beleidsvelden die invloed hebben op de ruimtelijke kwaliteit, maatschappelijk betrokkenheid en het lokale beleid. Er wordt een korte analyse gegeven over de landelijke regelgeving en uitgangscriteria. Na de landelijke uitgangscriteria wordt gekeken hoe de provinciale implementatie hiervan is.

In deze analyse beperken we ons tot landschappelijke invloeden op regionale schaal. Het beleid van Horst aan de Maas zal zoveel mogelijk aansluiting zoeken bij deze beleidsvelden.

2.2 UITGANGSCRITERIA

Op rijksniveau worden kwaliteitskenmerken als leefbaarheid en duurzaamheid als essentiële randvoorwaarden voor de ruimtelijke ontwikkeling genoemd. In de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (RO) wordt dit omschreven aan de hand van ruimtelijke diversiteit (behouden van het eigen karakter), economische en maatschappelijke functionaliteit (goede aansluiting voor wonen, werken, mobiliteit en ontspanning), duurzaamheid en aantrekkelijkheid. Deze ontwikkelingen worden door het Provinciale Omgevingsplan concreter gemaakt.

Provinciaal niveau

In het Reconstructieplan Noord- en Midden-Limburg is het operationele doel, het uitwerken van een Landschapskader voor Noord- en Midden-Limburg. In dit plan worden handvaten aangereikt om de kwaliteiten en de visie op de landschapsontwikkeling te bevorderen. Op deze manier wordt uitvoering gegeven aan de 5e nota RO.

Landschap als bouwsteen

Het landschappelijke karakter is dé groene parel voor Horst aan de Maas. Om de pracht van deze groene parel te behouden en waar mogelijk te versterken, is het evident om het landschap als bouwsteen aan te wijzen voor verdere ontwikkelingen.

In het landschapskader Noord- en Midden-Limburg van de provincie Limburg staan de landschapstypologieën voor Noord- en Midden-Limburg beschreven. Rivier de Maas en de Peel hebben grote invloed op het huidige landschap van Horst aan de Maas. Door deze invloeden zijn er verschillende landschapstypen binnen de gemeente ontstaan. Ieder landschapstype heeft zijn eigen specifieke kenmerken. Het rivierenlandschap, de beekdalen, de beboste stuifduinen en zandafzettingen en de ontginningen bij het peergebied zijn hier voorbeelden van. Met deze landschapstypologieën in het achterhoofd zal uitvoering gegeven worden aan het boombeleid.

Voor een uitvoerige beschrijving van de landschapstypologieën verwijs ik u naar het rapport Landschapskader Noord- en Midden-Limburg. Op bladzijde 17 van dit rapport is een impressie weergegeven van de landschapstypologieën zoals we die in Horst aan de Maas kennen.

2.3 VIGEREND BELEID GEMEENTE HORST AAN DE MAAS

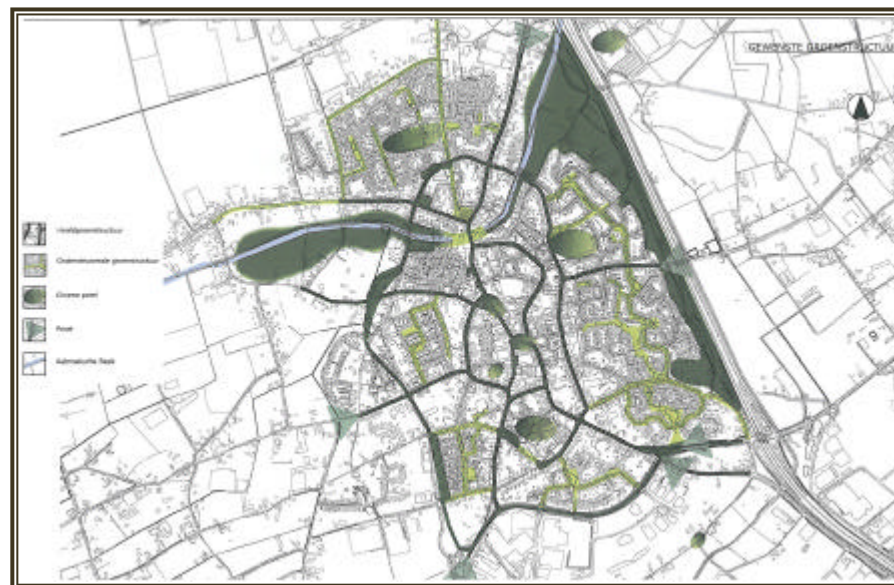
Beleidsplan openbaar groen en landschapontwikkelingsplan

Het onderkennen van de groene waarde is de laatste jaren sterk toegenomen. Het landschap en het cultuurgroen zijn niet zo één twee drie in geld uit te drukken. Toch hebben ze een enorme waarde op de ontwikkeling en aantrekkelijkheid van een plaats. Groen geeft plekken een eigen identiteit, en biedt zo een aantrekkelijke plek om te wonen, werken en te recreëren.

- Doel van het groenbeleidsplan is om een kader te schetsen waarbinnen activiteiten ten behoeve van aanleg en beheer van het openbaar groen kan plaatsvinden.
- Het centrale en gemeenschappelijke doel van het landschapontwikkelingsplan is om de gemeentelijke visie te verwoorden met betrekking tot behoud, versterken en ontwikkelen van het landschap voor de langere termijn.

In het kader van de harmonisatie worden de verschillende groen- en landschapbeleidsplannen geharmoniseerd.

Dit bomenbeleidsplan gaat niet in op de vraag waar wel of geen bomen geplant moeten worden. Om een antwoord te krijgen op de dergelijke vragen is er voor iedere kern een groenstructuurvisie opgesteld waarin de belangrijke uitgangspunten voor de groenstructuur is aangegeven. Deze groenstructuurvisies beperken zich tot de bebouwde kommen. Bij het nog te harmoniseren landschapontwikkelingsplan zal de landschappelijke structuur aan de orde komen.

Figuur 1. Groenstructuurkaart kern Horst

Meest waardevolle bomen van Horst aan de Maas

Zowel in de voormalige gemeente Meerlo-Wanssum als de voormalige gemeente Horst aan de Maas is er op bestuurlijk niveau een lijst van monumentale en bijzondere bomen vastgesteld. Voor de voormalige gemeente Sevenum is deze lijst nooit opgesteld. Zodra dit bomenbeleid bestuurlijk wordt vastgesteld zal ook voor de voormalige gemeente Sevenum een dergelijke lijst worden aangemaakt en ter vaststelling worden voorgelegd.

Bomen-/kapverordening

Als gevolg van de ingeslagen weg van deregulering en harmonisatie is de kapverordening aangepast. In de praktijk bleek dat meer dan 90% van de kapaanvragen gehonoreerd werd. Om het voor de burger makkelijker te maken zijn de regels rondom het kappen van bomen versoepeld. Er is alleen nog een kapvergunning nodig voor waardevolle houtopstanden, monumentale en bijzondere bomen die zijn opgenomen in de zogenaamde bomenlijst. In de APV zijn tevens enkele beschermwaardige gebieden aangewezen waarbinnen de kapvergunningsplicht voor gemeentelijke bomen onverminderd van kracht blijft.

2.4 BURGER TEVREDENHEID

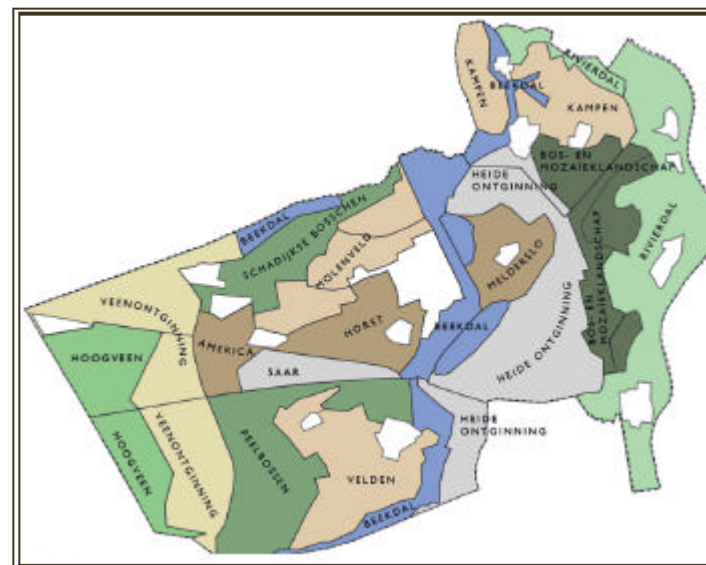
Uit een rapport van de Universiteit van Wageningen (UR) van 2007 blijkt dat 70% van de onderzochte gemeenten een toename meldt van negatieve claims over het openbaar groen (bomen in het bijzonder). Over het aantal meldingen en de trend hierin voor de gemeente Horst aan de Maas, is op dit moment niet vast te stellen. Reden hiervoor is dat er geen actuele gegevens beschikbaar zijn van de drie voormalige gemeente.

Wat we wel weten is dat de negatieve claims over bomen voornamelijk gaan over bladoverlast, ziekten & plagen en

onderhoud. Een toename van negatieve claims over het groen bevestigt de noodzaak om een zo volledig mogelijk groenbeleid te ontwikkelen.

2.6 CONCLUSIE

Het landschap van Horst aan de Maas is dé groene parel. De landschapstypologieën geven een belangrijke input aan het boombeleid. Ieder landschapstype heeft zijn eigen specifieke kenmerken en heeft in die zin zijn eigen invloed op het bomenbeleid. Een belangrijke reden om een bomenbeleid te ontwikkelen is de huidige situatie rondom bomen: het ontbreekt aan overzicht, inzicht, stuurmiddelen en houvast om een gedegen boombeheer te voeren.

Figuur 2. Landschapstypologie in Horst aan de Maas

IMPRESSIE LANDSCHAPSTYPOLOGI? N

Rivierdal

Impressie deel rivierdal

Water
Bieden
Wegengroen
Verkevelingspatroon
Landbouwkundig gebruik
Beplanting
Bebouwing

Bos- Mozaïeklandschap

Landschapselementen

Water
Bieden
Wegengroen
Verkevelingspatroon
Landbouwkundig gebruik
Beplanting
Bebouwing

Beekdallandschap

Meandering

Kamertype
Bosbeektype
Openval type
Meeding

Veenontginning

Impressie van veenontginningen

Landschapselementen

Water
Bieden
Wegengroen
Verkevelingspatroon
Landbouwkundig gebruik
Beplanting
Bebouwing

Hoofdstuk

3 VISIE

3.1 INLEIDING

Bomen zijn sfeerbepalend. Ze dragen in sterke mate bij aan de herkenbaarheid en het karakter van plekken, routes en landschappen. Voor Horst aan de Maas zijn bomen geen “sta in de weg”, maar vormen ze een belangrijk onderdeel van de openbare ruimte. De juiste boom op de juiste plaats zal hieraan uiting geven.

Horst aan de Maas is een middelgrote plattelandsgemeente. Dit betekent dat de landschappelijke kwaliteit en de visie op landschapsontwikkeling aan de basis staan voor allerlei ontwikkelingen. Het boombeleid van de gemeente Horst aan de Maas is afgestemd op deze landschappelijke kwaliteiten. Waar een boom ook staat, hij staat er altijd om een bepaalde reden.

3.2 TOEPASSING VAN BOMEN

In Horst aan de Maas zijn de bomen globaal in de volgende categorieën (functies) in te delen:

- Milieu/welzijn → Bomen t.b.v. van natuurontwikkeling, of in het kader van gezondheidsredenen. Voorbeelden zijn bomen om fijnstof af te vangen of om een (industriële) gebied te camoufleren en “groene parels”.
- Sfeerbomen → De bomen zorgen voor een esthetische verrijking en verfraaiing van de leefomgeving. Bijvoorbeeld bomen op een plein of grasveld. Net als bij Milieu en Welzijn kunnen dit ook houtopstanden in groene parels zijn.
- Structuurbomen → Deze leggen de nadruk op een bepaalde structuur. Voorbeelden zijn straat- en laanbomen.

In hoofdstuk 4 worden de toepassingsmogelijkheden voor bomen behandeld. Door bij nieuwe aanleg te toetsen aan deze toepassingsmogelijkheden (functies) wordt de kans dat een boom op de verkeerde plaats komt, verkleind. Door deze toetsing staat in de gemeente Horst aan de Maas de juiste boom op de juiste plaats en is de basis gelegd voor een duurzaam boombeheer.

De gemeentelijke visie over bomen wordt door dit bomenbeleidsplan bestuurlijk vastgesteld. Het vormt een toetsingskader waarmee de boombeheerder een duurzaam en veilig boombeheer kan voeren.

3.3 INTEGRALE KWALITEIT

Bomen zijn géén “sta in de weg” maar vormen een belangrijk onderdeel van de openbare ruimte. Bij bouwaanvragen wordt getoetst op de aanwezigheid van bomen en de relatie met de bouwplannen. Indien het beeldbepalende bomen of houtwallen zijn, worden deze zoveel mogelijk ingepast. Bij deze inpassing wordt aandacht besteed aan zowel de bovengrondse als de ondergrondse groeiruimte.

Zuinig op volwassen bomen

Bomen zijn levende organismen. Er gaan vaak jaren van zorg en investeringen overheen voordat een boom in volle wasdom staat (volwassen is). Volwassen bomen zijn vaak beeldbepalend voor hun omgeving en voldoen, als de juiste boom op de juiste plaats staat, ook aan het verwachtingspatroon.

Meldingen en klachten

Meldingen en klachten over bomen zoals overlast van bladeren en lichtinval bijvoorbeeld zijn geen redenen om gezonde en volwassen bomen te kappen. Voor het gemeentelijke bomenbeleid is het uitgangspunt dat bestaande volwassen bomen zoveel mogelijk worden gespaard. Bij onvermijdelijke kap van volwassen bomen worden nieuwe bomen met een minimale maat van 20-25 cm (gemeten op 1,30 meter boven maaiveld) aangeplant.

3.4 DUURZAAM VEILIG BOMENBESTAND

Horst aan de Maas heeft een gezond en veilig bomenbestand. Om gebreken in een vroegtijdig stadium te ontdekken worden om de drie a vier jaar alle gemeentelijke bomen visueel gecontroleerd (VTA). Aandachtsbomen worden frequenter gecontroleerd. Bij gebreken

wordt actie ondernomen om het risico op ongelukken en schade aan de omgeving zo klein mogelijk te houden.

Monumentale bomen verdienen extra aandacht

Monumentale bomen zijn levende monumenten. Ze zijn waardevol en verdienen extra aandacht. De bomen worden zowel juridisch als feitelijk beschermd. Dit geldt niet alleen voor gemeentelijke bomen maar ook voor particulieren bomen die zijn opgenomen in de lijst van de meest waardevolle bomen van Horst aan de Maas.

De gemeente stimuleert en ondersteunt particulieren bij het onderhouden van hun levende monumenten. Monumentale en bijzondere bomen zijn opgenomen in het bestemmingsplan (voorschriften). In hoofdstuk 8 wordt aandacht besteed aan monumentale en bijzondere bomen.

Financiële middelen

Er is voldoende financiële ruimte om het integrale boombeheer uit te voeren en in stand te houden. Achterstallig onderhoud en onomkeerbaar kwaliteitsverlies wordt voorkomen door tijdig in te grijpen.

In hoofdstuk 10 op blz. 54, wordt de financiële consequentie in beeld gebracht. Voor bijzondere en monumentale bomen die in eigendom zijn van particulieren wordt een instrument ontwikkeld om particulieren te ondersteunen bij het onderhoud van hun monumentale en bijzondere bomen.

Gewenst eindresultaat

Om het gewenste eindresultaat van bomen te behalen, dienen bomen op uiteenlopende plekken, letterlijk en figuurlijk, de ruimte te krijgen om hun functies te vervullen. De te kiezen boomsoort, de bovengrondse ruimte, de ondergrondse groeiplaats en het onderhoud dienen in overeenstemming met elkaar te zijn. Alleen als deze drie elementen in evenwicht zijn, zal een boom ook op een veilige en duurzame manier zijn functie kunnen vervullen.

Dit bomenbeleidsplan is hét toetsingskader voor de boombeheerder om aan dit resultaat te voldoen. Samenvattend is de conclusie dat een duurzaam bomenbeheer staat of valt met de volgende drie factoren:

1. De juiste boom op de juiste plaats;
2. Groeiplaats is afgestemd op de boomsoort;
3. Er wordt een gedegen (structureel) onderhoud uitgevoerd.

Bomen zijn géén “sta in de weg” maar vormen een belangrijk onderdeel van de openbare ruimte. Voor het gemeentelijke bomenbeleid is het uitgangspunt dat bestaande volwassen bomen zoveel mogelijk worden gespaard. Bijzondere en monumentale bomen zijn levende monumenten. Ze zijn waardevol en verdienen extra aandacht. Er is voldoende financiële ruimte om het integrale boombeheer uit te voeren en in stand te houden.

Hoofdstuk

4 TOEPASSING VAN BOMEN

4.1 INLEIDING

In dit hoofdstuk behandelen we de toepassingsmogelijkheden van bomen voor de gemeente Horst aan de Maas. De juiste boom op de juiste plaats, is één van de voorwaarden voor een duurzaam bomenbestand. Zoals in de visie is aangegeven zijn bomen voor verschillende doeleinden toepasbaar.

1. Milieu & welzijn
2. Sfeerbomen
3. Structuurbomen

4.2 Omvorming

Iedere categorie heeft zijn eigen specifieke waarde. Bij het maken van een boomkeuze dient altijd de vraag gesteld te worden welke categorie van toepassing is. Ook bij renovatie en inboetwerkzaamheden dient men zich af te vragen of de juiste boom wel op de juiste plaats staat. Ook de relatie tussen de beschikbare ruimte en de boomsoort is evident voor een duurzame instandhouding. Als dit niet zo is, is het raadzaam de overweging te maken om tot gehele omvorming over te gaan.

Deze redenatie geldt niet voor de bestaande bijzondere en monumentale bomen. Door deze werk- en denkmethode toe te passen komt de juiste boom ook op de juiste plaats en wordt er een basis gelegd voor een duurzaam bomenbestand. Dit bomenbeleidsplan gaat niet in op de vraag waar het wenselijk is om bomen te planten. Om een antwoord op deze vraag te krijgen wordt verwezen naar de groenstructuurplannen.

Foto 1. Aanplant van bomen in Grubbenvorst.

Bij aanleg en onderhoudswerkzaamheden altijd de centrale vraag stellen: Staat de juiste boom op de juiste plaats. Hiervoor kunnen de toepassingscategorieën als leidraad worden gehanteerd. Om antwoord te krijgen op de vraag waar wel of geen bomen aan te planten zijn groenstructuurplannen opgesteld.

4.3 MILIEU EN WELZIJN

De aanwezigheid van bomen in de openbare ruimte wordt als vanzelfsprekend ervaren. Het besef van de waarde ervan is er echter nauwelijks.

Bomen zijn van onmiskenbare waarde. Niet alleen vanwege de natuurlijke en groene waarde maar ook voor onze gezondheid.

Groen verbetert niet alleen de kwaliteit van water en bodem, ook de kwaliteit van de lucht heeft baat bij de aanwezigheid van bomen. De aanwezigheid van bomen heeft bovendien positieve invloed op de lichamelijke en psychische gezondheid van mensen en geeft ruimte aan ontspanning en beweging.

Het is duidelijk dat bomen de kwaliteit van de leefomgeving verbeteren.

Groener en schoner

Bomen in de bebouwde omgeving werken als luchtfilter door fijnstof en andere vervuilingen uit de lucht te vangen. Door de toenemende verstedelijking neemt de ruimte voor groen af. Het maken van een juiste afweging op de vraag waar wel en waar geen bomen te planten is belangrijker dan ooit. Los van het landschappelijke karakter behoort ook het bevorderen van de gezondheid tot een belangrijke reden om bomen en groen aan te planten. In tabel 1 geven we schematisch de relatie tussen milieu/welzijn en bomen weer.

Bomen die in het kader van milieu en welzijn worden aangeplant kunnen ook een nevenfunctie hebben. Bomen langs een drukke weg met de hoofdfunctie geluid en/of vluchtige organische stoffen af te vangen, zullen tevens de structuur van de weg accentueren.

Toepassingsmogelijkheid	Doel / effect
Microklimaat	Beperking van de temperatuur
Waterbeheer	Waterberging en vermindering van afvoerpieken bij neerslag
Energiebesparing	Vermindering warmteverliezen (luwte)
Waarde onroerende goed	Hoger in nabijheid van groen
Gezondheid	Mogelijkheden (bevordering) voor ontspanning en beweging
Beperken broeikaseffect	Vastleggen van CO ₂
Landschap	Afscherming van verkeer en industrie
Esthetisch	Verfraaiing van straat en wijk

Tabel 1. De relatie tussen milieu/welzijn en bomen

4.3.1 Normen voor luchtkwaliteit

Normen voor luchtkwaliteit zijn bedoeld om de risico's voor de gezondheid van mensen tot een minimum te beperken. Overschrijding van de normen is juridisch niet toelaatbaar. In Europees verband zijn richtlijnen voor de luchtkwaliteit vastgesteld. Nederland heeft deze Europese richtlijnen nationaal vertaald in het besluit luchtkwaliteit dat sinds 2001 van kracht is. Voor meer informatie wordt verwezen naar de richtlijn.

4.3.2 beplanting als luchtfilter

Overall in Nederland ademen we fijnstofdeeltje in. PM10* dringt door tot in de luchtwegen en de longen. Niet alle deeltjes zijn echter schadelijk. Zo valt ook opwaaiend bodemstof tot de categorie van fijnstof. De totale hoeveelheid van PM10 evenals de fractie van schadelijke deeltjes hierin nemen toe naarmate er sprake is van meer verkeer. De belasting met fijnstof is dan ook sterk afhankelijk van de locatie waar iemand zich bevindt. Inzicht in de herkomst van PM10 is belangrijk om op een specifieke locatie gerichte maatregelen te kunnen nemen ter verlaging van de concentratie.

* PM10 = het cijfer dat de emissiefactor van de hoeveelheid fijnstof met deeltjes < 10 micrometer aangeeft.

Foto 4. Bladkenmerken in relatie tot luchtkwaliteit

Alle planten en bomen verwijderen stof en andere gasvormige verontreinigingen uit de lucht. De ene boom doet dit beter dan de andere. Als bomen worden aangeplant ter bevordering van de luchtkwaliteit is belangrijk om eerst vast te stellen welke vorm van verontreiniging het gaat.

Soort verontreiniging	aanduiding	Gezondheidsschade
Fijnstof	PM10	Fijnstof leidt tot schade aan de gezondheid en vervroegde sterfte.
Stikstofoxiden	NO+NO ₂	Uit NO ₂ en VOS wordt onder invloed van zonlicht ozon (O ₃) gevormd.
Vluchtige organische stoffen	VOS	Verhoogde concentraties van ozon in de zomermaanden leiden tot gezondheidsschade en vervroegde sterfte.

Tabel 2. Type verontreiniging

Nadat is vastgesteld om welke vorm van verontreiniging het gaat kan men een juiste keuze maken in het toe te passen beplantingsmateriaal.

In onderstaande tabel is schematisch aangeven welke kenmerken

Soort verontreiniging	Mechanisme	Geschikte bladkenmerken
Fijn stof*	Impactie	Spitse vorm zoals naalden van naaldbomen. Ruwe, behaarde en plakkerige bladeren van loofbomen
Stikstofoxidem en VOS**	Absorptie	Dikke en vetachtige waslaag op blad. Vooral bij naaldbomen
Ozon, stikstof	Absorptie	Platte en brede bladeren van loofbomen

Tabel 3. Opname verschillende typen luchtverontreinigingen

- * fijnstof = Een vorm van luchtvervuiling. In de lucht zwevende deeltjes, kleiner dan 10 micrometer.
- ** VOS = Een verzamelnaam voor een groep van snel verdampende producten zoals brandstoffen.

Bij het kiezen van boomsoorten om milieutechnische redenen is het belangrijk eerst vast te stellen om welke soort verontreiniging het gaat. Specifieke (bladkenmerken) van de boom van groot belang om het juiste effect te behalen. Tabel 2 en 3 op deze bladzijde kan hier worden toegepast.

4.4 SFEERBOMEN

Sfeerbomen bevinden zich in de directe omgeving van woon- en werkgebieden en groene parels. De bomen zorgen voor een esthetische verrijking en verfraaiing van de leefomgeving door hun vorm, bloei of kleur. De bijzondere variaties van sfeerbomen maakt het mogelijk om iedere wijk of straat een eigen karakter te geven.

Het karakteristieke beeld van het groen is gekoppeld aan de landschappelijke kenmerken van de omgeving. Het sluit aan op de landschappelijke ontwikkeling. Omdat sfeerbomen in woonstraten, pleinen en groenstroken staan, is de relatie van de bewoners tot de bomen erg belangrijk. Ondervinden zij veel overlast van de bomen, dan zullen zij de bomen niet ervaren als een verrijking van hun wijk of straat. Juist bij sfeerbomen is dit erg belangrijk. Ook hier geldt dat de juiste boom op de juiste plaats het belangrijkste middel is om de schoonheid van bomen te onderkennen. Voor de sortimentkeuzes zie hoofdstuk 4 paragraaf 4.7 op blz. 29. Voor voorschriften bij bouwactiviteiten in de nabijheid van sfeerbomen wordt verwezen naar hoofdstuk 6 op blz.35 “Bomen en bouwen”.

Groene parels

In de goenstructuurplannen van de gemeente Horst aan de Maas worden groene parels benoemd. Parels zijn speciale plekken. Deze parels vormen een belangrijke rol “drager” voor de totale groenbeleving en dragen voor een substantieel bij aan de identiteit van een dorp. De boomopstanden binnen de groene parels kunnen feitelijke tot alle boomcategorieën gerekend worden. In de meest gevallen zal de categorie Milieu & welzijn en/of Sfeerbomen de meest geschikte zijn.

Foto 5. Voorbeelden van sfeerbomen

4.5 STRUCTUURBOMEN

Structuurbomen zijn bomenrijen langs wegen, lanen en waterlopen. De bomen dragen bij aan de ordening, samenhang en geleiding hiervan. Een aaneengesloten bomenrij geeft een heel eigen beeld en karakter aan een plek. Voor een duurzaam beheer van structuurbomen is het evident dat de juiste boom op de juiste plaats staat. De sortimentkeuze is hierin van cruciaal belang. In paragraaf 4.7 sortiment keuze op blz. 29, wordt hier nader op ingegaan.

4.5.1 Straat en laanbomen

Straat en laan bomen vormen een belangrijk punt in de zin van veiligheid en esthetische verrijking. Evenals bij de sferbomen geldt ook hier dat het karakteristieke beeld van het groen is gekoppeld aan de landschappelijke kenmerken van de omgeving. Het sluit aan op de landschappelijke ontwikkeling.

4.5.2 Ecologisch aspect

Structuurbomen vormen de verbindende schakels tussen (groen) gebieden en fungeren hierbij ook als corridor en verbindend element voor verschillende kleine landschapselementen. Laanbomen dragen vaak bij aan, of maken deel uit van een ecologische verbindingszone (bijvoorbeeld de Ecologische Hoofd Structuur EHS). Boomstructuren herbergen een schat aan (kleine) flora- en fauna. Denk hierbij aan vogels, Vleermuizen, en tal van insecten zoals vele vlinder soorten.

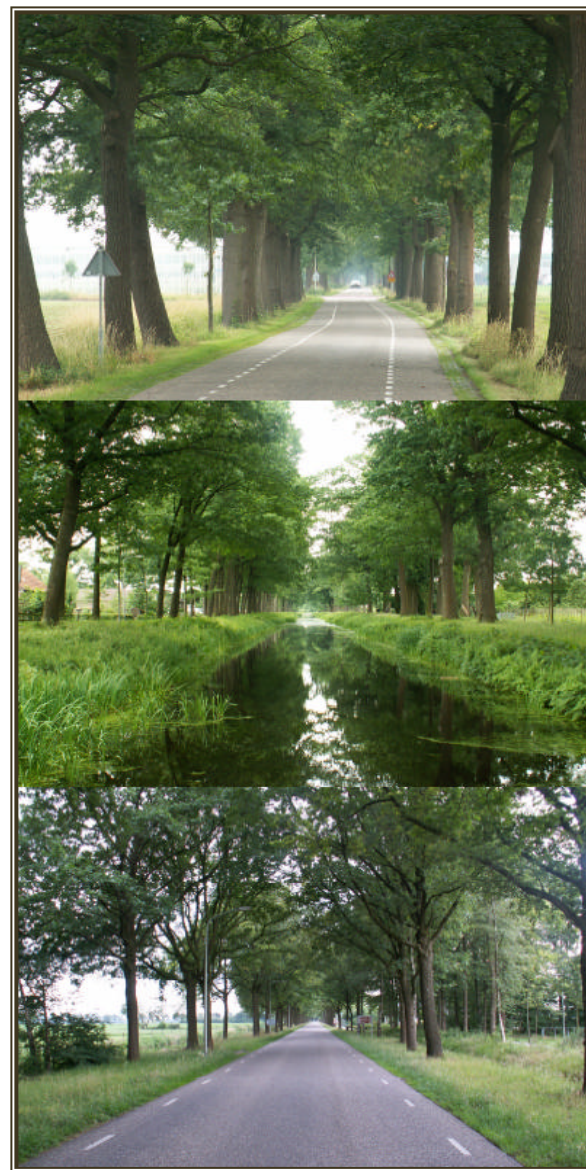

Foto 6. Voorbeelden van structuurbomen

4.6 RUIMTE IN RELATIE TOT DE BOOMSOORT

Elke boomsoort heeft een genetisch bepaalde groeiwijze. De soortkeuze heeft een directe relatie met de benodigde bovengrondse en ondergrondse ruimte. Boomgroottes zijn in drie categorieën te verdelen:

1. Bomen van de 1^e grootte: >12-15 meter
kroonprojectie 12-20 meter
2. Bomen van de 2^e grootte: 6-12/15 meter
kroonprojectie 6-12 meter
3. Bomen van de 3^e grootte: <6 meter
kroonprojectie 0,5-6 meter

Toepassing

Eenduidigheid in structuur en het voorkomen van ruimtelijke problemen. Dit houdt in dat er een duidelijke afweging gemaakt moet worden tussen de beschikbare ruimte en de uiteindelijke grootte van de boom (boven en ondergronds).

Locatie	Bomen 1 ^e grootte	Bomen 2 ^e grootte	Bomen 3 ^e grootte
Binnen de bebouwde kom	Optie	Voorkeur	Voorkeur
Gebiedsontsluitingswegen (GVVP als leidraad)	Voorkeur	Optie	Niet toepassen
Wijkontsluitingsweg (GVVP als leidraad)	Optie	Voorkeur	Bij uitzondering toepassen

Tabel 4. Ruimte in relatie tot de boomsoort

4.7 SORTIMENT

In voorgaande paragrafen zijn verschillende toepassingskenmerken in beeld gebracht. Nadat alle toepassingskenmerken zijn doorlopen wordt een keuze in het beschikbare sortiment gemaakt. Bij het kiezen van een soort dient de nadruk te liggen op de uiterlijke kenmerken van de boom in relatie tot zijn toekomstige standplaats, waarbij ook de relatie met zijn omgeving van toepassing is (landschappelijke inpasbaarheid).

Bij toepassing van de bomen in het landschap dient de voorkeur uit te gaan naar inheemse boomsoorten die aansluiten bij het lokale landschap (natuurlijke of cultuurhistorische eigenschappen). Bij toepassing binnen de bebouwde kom (stedelijk gebied) dient gelet te worden op mogelijke negatieve gevolgen die uiteindelijk de positieve verrijking beïnvloeden. Bij de sortimentkeuze dient men daarom te letten op:

- Grondsoort van de plantplaats
- Habitus
- Bes- vrucht dragende soorten
- Bloesem
- Ziekte & plaag gevoeligheid
- Wortel- en stam eigenschappen

Aandachtspunten hierbij zijn vrucht dragende bomen bij wegen, parkeerplaatsen, fietspaden en voetpaden. Tevens vraagt de ziekte en plaaggevoeligheid in de nabijheid van speelterreinen aandacht.

5 ONTWERP & INRICHTING

5.1 INLEIDING

Bomen zijn kwetsbare, levende organismen, die er jaren over doen om volwassen te worden. Bezuinigingen, onvoldoende kennis, samen met de toenemende verstedelijking zorgen er voor dat jonge bomen vaak niet eens half-volwassen worden. Bij de aanleg van nieuwbouw worden vaak bomen in het straatbeeld getekend met het uiteindelijke beeld dat deze ook daadwerkelijk een verrijking van straatbeeld opleveren. Vaak zien we na een paar jaar de problemen al de kop op steken. De bomen groeien niet goed, worden kwetsbaar voor allerlei ziekten en plagen en geven uiteindelijk meer overlast dan verrijking. De groene aankleding van de openbare ruimte lijkt weliswaar vanzelfsprekend en kosteloos aanwezig te zijn, maar vraagt wel degelijk om zorg en investering.

5.2 ONTWERP

In hoofdstuk 4 zijn de toepassingsmogelijkheden van bomen in beeld gebracht. Deze toepassingsmogelijkheden zijn bepalend voor het ontwerp. Bij het bepalen van de toe te passen boomgrootte is een eerste stap gezet. Wat echter niet zichtbaar is maar wel van cruciaal belang om het gewenste eindbeeld te krijgen, is de ondergrondse groeiplaatsinrichting. Als deze niet in afstemming is met de toegepaste boomsoort, zal het gewenste eindbeeld nooit gehaald worden.

In het ontwerpproces is het noodzakelijk dat bekend is welke eisen nieuwe en bestaande beplanting stellen aan hun groeiplaatsomstandigheden.

Uitgaande van de visie, die in hoofdstuk 3 onder paragraaf 3.4 gewenste eindresultaat staat beschreven, zullen ontwerpers en inrichters die ruimte moeten scheppen dan wel moeten handhaven.

5.3 DE GROEIPLAATS

De juiste boom op de juiste plaats is één van de factoren voor een duurzaam bomenbestand. Het ontwerp (groeiplaats) is de tweede factor. Voor een duurzame en gezonde groei heeft een boom ruimte nodig. Hoeveel ruimte is afhankelijk van de boomsoort (zie hfst. 4, paragraaf 4.6 op bladzijde 29 (ruimte in relatie tot de boomsoort))

5.3.1 Ondergrondse groeiplaats

Verharding en verdichting zijn de meeste voorkomende knelpunten. Ze verstoren het natuurlijke evenwicht (bodemvoedselweb) en de water/lucht huishouding. De groeiplaats is tevens de plaats waar de boom zich kan verankeren. Een goed ontwikkeld wortelgestel is hiervoor noodzakelijk. Om dit mogelijk te maken moet er voldoende doorwortelbaar volume aanwezig zijn. Voor het bepalen van dit volume kan de volgende stelregel worden gehanteerd:

- Bomen van de 1^e grootte: 1 m³ per jaar
- Bomen van de 2^e grootte: ¾ m³ per jaar
- Bomen van de 3^e grootte: ½ m³ per jaar

(met “per jaar” wordt bedoeld verwachte levensduur in jaren)

Voor een gezonde wortelgroei zijn ook de bodemkenmerken van cruciaal belang. De foto in figuur 2 op blz. 33, is het bekende beeld van een slechte doorwortelbare ruimte in combinatie met een slechte bodem duidelijk zichtbaar. Wortelgroei is slechts binnen bepaalde grenzen mogelijk, dus niet iedere bodem is goed doorwortelbaar. Om te bepalen of een bodem voldoende geschikt is kunnen de volgende gegevens in acht worden genomen:

- Bij een indringingsweerstand van meer dan 3 Mpa* is geen wortelgroei mogelijk;
- Er dienen voldoende voedingsstoffen en een goed bodemleven aanwezig te zijn;
- De bodem moet voldoende poriënvolume hebben voor een goed lucht-/zuurstofgehalte (zandgrond 45% en kleigrond 55% poriënvolume).

* MPA= De weerstand van de bodem gemeten in Mega Pascal

Indien de gebiedseigen bodem niet voldoet aan de gestelde eisen dient bodemverbetering toegepast te worden. Met bomenzand, bomengrond of bomengranulaat kan de groeiplaats aanzienlijk worden verbeterd. De verhardingsklasse van de bovengrond is hierbij leidend.

Toepassingen voor bodemverbetering:

Verhardings Klasse	Waardering	Omschrijving	Type substraat
1	Zeer zwaar	Bv. Snelwegen	-
2	Zwaar	Primaire wegen	Granulaat
3	Matig zwaar	Secundaire wegen	Granulaat
4	Licht	Parkeerstrook Personenauto's	Granulaat of bomenzand
5	Zeer licht	Voet/fietspaden	Bomenzand M50
-	Opengrond	Indien gebiedseigen grond niet geschikt is	Bomengrond Og. 8% Luthum 5%

Tabel 5. Type substraat versus verhardingsklasse

Milieu aspecten

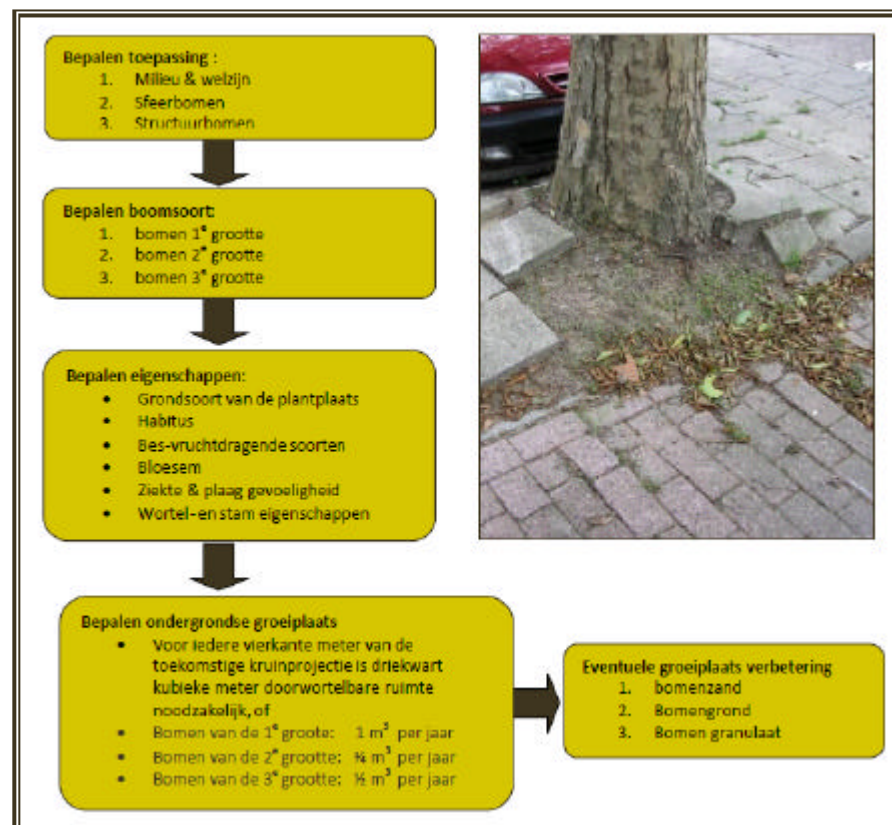
Bomenzand en bomengrond dienen te voldoen aan het bouwstoffenbesluit voor de categorie schone grond en aan de eisen genoemd in het besluit BOOM (Besluit Overige Organische Meststoffen).

Bomengranulaat is een relatief nieuw product. Hiervoor zijn nog geen milieutechnische aspecten voorhanden.

5.3.2 Bovengronds groeiplaats

Ook bovengrond stelt een boom eisen aan zijn standplaats. Afhankelijk van de boomsoort (zie hfst. 4, toepassing van bomen, paragraaf 4.6 ruimte in relatie tot de boomsoort op blz. 29) is bovengronds de vrije ruimte noodzakelijk om volwaardig volwassen te worden. Het is evident voor de toekomst van een boom om rekening te houden met de uiteindelijk te bereiken kroonprojectie van de boom.

In onderstaand schema is Hoofdstuk 5 schematisch weergegeven (denk/benaderingsschema)

Figuur 2. Benaderingsschema boomkeuze

Bomen zijn kwetsbare levende organismen. De toepassingsmogelijkheden staan aan de basis van een ontwerp. Met de toepassingsmogelijkheden worden zowel de bovengrondse als de ondergrondse omstandigheden bedoeld.

Hoofdstuk

6 Bomen en bouwen

6.1 INLEIDING

Het bewustzijn groeit dat kwalitatief hoogwaardig groen of natuur in de directe leefomgeving een positief effect heeft op ons welbevinden. Toch verdwijnen er nog altijd prachtige gezonde bomen ten behoeve van bouwactiviteiten.

Zonder sturing is het proces van ruimtelijke inrichting niet in goede banen te leiden. Veranderingen in het gebruik van de (openbare) ruimte kunnen onomkeerbaar zijn en een ongewenst effect op de omgeving hebben. Een historisch pand of monumentale boom haal je immers maar één keer weg.

Bijzondere en monumentale bomen worden opgenomen in het bestemmingsplan. Hierdoor is een eerste beschermingsmodule verzekerd. Niet alle waardevolle bomen zijn monumentaal of bijzonder. Dit neemt echter niet weg dat zij wel een bepaalde bescherming verdienen als het gaat om ruimtelijke inrichting.

6.2 RUIMTELIJKE KWALITEIT

In het verleden werd er in de ruimtelijke inrichting vooral op gelet dat er voldoende ruimte was voor bijvoorbeeld huizen, bedrijfsterreinen, scholen en infrastructuur. Tegenwoordig heeft men steeds meer oog voor de kwaliteit van een inrichting.

Kwaliteitskenmerken als leefbaarheid, veiligheid en duurzaamheid zijn niet langer iets extra's, maar veelal essentiële randvoorwaarden. In de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening wordt dit begrip omschreven aan de hand van onder andere ruimtelijke diversiteit (behouden van het eigen karakter), economische en maatschappelijke functionaliteit, (goede aansluiting voor wonen, werken, mobiliteit en ontspanning), duurzaamheid en aantrekkelijkheid.

Juiste afweging

Voor een goede afstemming tussen bomen en bouwen is het van belang dat de aanwezigheid van bomen in een zo vroeg mogelijk stadium bij de ruimtelijke inrichtingsprocedures betrokken worden. Gebeurt dit niet, dan kunnen keuzes die gemaakt worden, leiden tot onomkeerbare besluiten die uiteindelijk een negatief effect kunnen hebben op de boomkwaliteit. De aanwezigheid van bomen en groenstructuren dienen vanaf de beginfase geïnventariseerd te worden en er dienen duidelijke beargumenteerde afwegingen gemaakt te worden. Voor het gemeentelijke bomenbeleid is het uitgangspunt dat bestaande volwassen bomen zoveel mogelijk moeten worden gespaard.

Voor het gemeentelijke bomenbeleid is het uitgangspunt dat bestaande volwassen bomen zoveel mogelijk worden gespaard.

6.3 AANDACHT VOOR BOMEN

De aandacht voor bomen bij bouwen is op twee verschillende manieren in dit bomenbeleid opgenomen.

1. Opname in het bestemmingplan;
2. Toepassing van een Bomen effect analyse (BEA).

In hoofdstuk 8, bijzondere & monumentale bomen is in paragraaf 8.4.2 juridische bescherming (blz. 49), de opname in het bestemmingsplan geregeld. Het toepassen van een Bomen Effect Analyse (BEA) is de tweede stap om bomen in een vroegtijdig stadium (verkenningfase) onder de aandacht te brengen.

Een BEA is een gestandaardiseerde beoordeling van mogelijke effecten van bouw en aanleg op bomen (zie bijlage 2 en 3.). Dit wil zeggen dat het onderzoek gebeurt volgens een vast protocol. Hierdoor kan de boomtechnische kwaliteit van de beoordeling worden gewaarborgd en kan worden voorkomen dat essentiële onderdelen onvoldoende belicht worden. Het uitgangspunt is immers om te beoordelen of bouw of aanleg mogelijk is met behoud van de boom. Daarom dient een BEA altijd antwoord te geven op de vraag: “Kan de boom in het perspectief van de voorgenomen bouw of aanleg, in zijn huidige verschijningsvorm en op deze standsplaats, duurzaam in stand blijven?” Om te toetsen of een BEA noodzakelijk is, is een quick-scan ontwikkeld welke als bijlage aan de omgevingsvergunning kan worden gekoppeld. (zie bijlage 2.).

BEA als bestemmingsplanvoorschrift

Opname van bomen in het bestemmingsplan betekent niet dat de houtopstanden volledig worden beschermd en onaantastbaar zijn. Vaak is immers een vrijstelling onder voorwaarde mogelijk (bijvoorbeeld een artikel 19 procedure).

Om de voorwaarde van vrijstelling zorgvuldig gestalte te kunnen geven, is het essentieel de mogelijke effecten van de bouw of aanleg op de boomkwaliteit in kaart te brengen. De noodzaak tot een verplichte BEA is hiermee evident. De BEA moet een bestemmingsplanvoorschrift worden. Hiervoor kunnen de voorbeelden van de Bomenstichting worden toegepast.

BEA op grond van de APV

In de algemene plaatselijke verordening (APV) dient een artikel over de toepassing van een BEA te worden opgenomen. Het is niet zinvol om voor alle bomen een BEA te (laten) uitvoeren. In principe wordt een BEA toegepast indien de voorgenomen bouw of aanleg gevolgen kan hebben voor monumentale & bijzondere bomen dan wel voor andere beeldbepalende bomen. Voor de toepassing van een BEA in de APV kunnen de voorbeeldteksten van de Bomenstichting worden toegepast.

Binnen het bestemmingsplan en de bomenverordening (APV) wordt standaard de Bomen Effect Analyse opgenomen (BEA). Bij de omgevings vergunning zal standaard een quick-scan bomen effect analyse worden meegestuurd. Op basis van deze quick-scan kan het noodzakelijk worden geacht een BEA uit te (laten) voeren.

6.4 BESCHERMING VAN BOMEN

Oprachtgevers, gemeente-afdelingen, aannemers en projectontwikkelaars) dienen op de hoogte te zijn van de aanwezigheid van bomen (BEA). Om te voorkomen dat ernstige schade aan de bomen en/of standplaats wordt aangericht, dienen beschermende maatregelen getroffen te worden. Bij intensieve bouwactiviteiten (transport en opslag) dient de kroonprojectie afgeschermd te worden door bijvoorbeeld bouwhekken rondom de boom te plaatsen. Op deze manier wordt voorkomen dat de bodem ernstig verdicht raakt door bouwactiviteiten. In bijlage 4 zijn de 10 geboden voor bouw en/of aanleg bij bomen toegevoegd. Deze geboden kunnen als hulpmiddel dienen voor zowel de boombeheerder als de aannemer.

Bij beschadiging van gemeentebomen kan een schadevergoeding worden geëist. De hoogte van de schadeclaim wordt bepaald door een taxatie, vermeerderd met de taxatiekosten. (Hoofdstuk 9 paragraaf 9.2 op blz.52.)

6.5 KABELS EN LEIDINGEN

De gemeente overlegt met de nutsbedrijven over het vaststellen van tracés bij aanleg en onderhoudswerkzaamheden van kabels en leidingen. Volgens de telecomunicatieverordening kunnen, ter voorkoming van schade en ter bescherming van groenvoorzieningen, voorschriften bij het instemmingbesluit worden gegeven. De nutsbedrijven hebben zich te conformeren aan de Algemene Plaatselijke Verordening (APV) en aan relevante beleidsvelden zoals dit bomenbeleidsplan.

Voorschriften ter bescherming van bomen kunnen ondermeer inhouden:

- De afstand tot de stam waarbinnen niet gegraven mag worden (kroonprojectie);

Stamdiameter (op 1,3 m +maaiveld)	Minimale graafafstand (gemeten vanaf buitenzijde wortelvoet)
10 cm	75 cm
20 cm	125 cm
40 cm	150 cm
60 cm	175 cm
80 cm	225 cm
100 cm	250 cm
150 cm	350 cm

- Toepassen sleufloze techniek (boring);
- Het wortelvolume mag met niet meer dan 20% worden gereduceerd.
- Het is niet toegestaan het wortelvolume van bomen of struiken te reduceren met meer dan 20%.
- De wijze van afzetten wortels;
- Wijze van bescherming stam, kroon en wortels.
- Uitvoeren van een bomen effect analyse (zie quick-scan)

7 BEHEER & ONDERHOUD

7.1 INLEIDING

Beheer en onderhoud van bomen is onmiskenbaar. Het is niet alleen nodig om mooie straat- en laanbomen te creëren, het is vooral nodig voor het instandhouden van een duurzaam en vooral veilig bomenbestand. Beheer houdt voornamelijk in: inventariseren, inspecteren en rapporteren. Alle maatregelen die hieruit voortkomen behoren tot het onderhoud.

7.2 BEHEER

Uit het Burgerlijk Wetboek en relevante jurisprudentie is gebleken dat boomeigenaren de plicht hebben om hun bomen op een zodanige wijze te verzorgen, dat letsel en schade aan anderen zoveel mogelijk voorkomen kan worden. We spreken dan over de zorgplicht. Om aan deze zorg te kunnen voldoen, dient een inventarisatie aanwezig te zijn van alle bomen waarvan de gemeente rechtmatige eigenaar is.

In hoofdstuk 4 zijn de toepassingsmogelijkheden van bomen behandeld. Voor iedere toepassingsvorm zijn uitgangspunten geformuleerd voor het beheer.

Uitgangspunten voor beheer van milieu & Welzijn:

- Sortimentkeuze is gericht op de te realiseren doelstelling. Esthetische waarde is hierbij van ondergeschikt belang.
- Er wordt geen kapvergunning afgegeven* voor sferbomen als gevolg van klachten met betrekking tot overlast (bijvoorbeeld bladeren en lichtinval) Zie ook het stroomschema in bijlage 1;
- Om aan de doelstelling te blijven voldoen wordt bij onvermijdelijke kap/verlies altijd gecompenseerd.

Uitgangspunten voor beheer van Sferbomen:

- Er wordt geen kapvergunning afgegeven* voor sferbomen als gevolg van klachten met betrekking tot overlast (bijvoorbeeld bladeren en lichtinval) Zie ook het stroomschema in bijlage 1;
- Om de drie jaar wordt een VTA controle gehouden en worden de daaruit voortvloeiende werkzaamheden uitgevoerd;
- Bij beschadiging van gemeentebomen kan een schadevergoeding worden geëist. De hoogte van de schadeclaim wordt bepaald door een taxatie, vermeerderd met de taxatiekosten. (Zie hoofdstuk 9 paragraaf 9.2 op blz. 52).

Uitgangspunten voor beheer van structuurbomen:

- Er wordt geen kapvergunning afgegeven* voor structuurbomen als gevolg van klachten met betrekking tot overlast (bijvoorbeeld bladeren en lichtinval);
- Voor bomen langs wegen wordt geen kapvergunning afgegeven* ten behoeve van inritverbredingen evenals het aanleggen /renoveren van achterpaden (het nee tenzij principe); Uitzondering op deze regel is uitsluitend indien de verkeersveiligheid in gevaar komt; zie ook het stroomschema in bijlage 1;
- Om de drie e vier jaar wordt een VTA controle gehouden en worden de daaruit voortvloeiende werkzaamheden uitgevoerd;
- Bij beschadiging van gemeentebomen kan een schadevergoeding worden geëist. De hoogte van de schadeclaim wordt bepaald door een taxatie, vermeerderd met de taxatiekosten. (Zie hoofdstuk 9 paragraaf 9.2 op blz. 52);
- Voor het in stand houden van een laanstructuur worden uitgevallen bomen opnieuw aangeplant. Om vandalisme te voorkomen en snel herstel van de structuur te bevorderen worden alleen bomen met kluit toegepast met een minimale stamomtrek van 18-20 cm. (gemeten op 1.30 boven maaiveld).
- Bij de structuurbomen wordt gestreefd naar eenheid. Dit wil zeggen dat bomenlanen uit één en delfde soort bestaat. Meerdere soorten in één laan is niet wenselijk in het kader van beheer. Wel wordt gestreefd naar diversiteit binnen het toe te passen sortiment.

* = tenzij de soortkeuze niet in overeenstemming is met het beoogde doel of de veiligheid in het beding is.

7.2.1 INVENTARISATIE

Met ingang van 2011 worden alle gemeentelijke bomen digitaal geïnventariseerd en in kaart gebracht. De bijbehorende rapportage geeft inzicht in het totale bomenbestand. Om deze inventarisatie zo actueel mogelijk te houden is het noodzakelijk om regelmatig te actualiseren. Deze actualisatie is goed te combineren met de wettelijke zorgplicht.

7.2.2 INSPECTEREN

Het inspecteren van de bomen geeft uitvoering aan de zorgplicht. De inspectie gebeurt in eerste instantie op basis van een visuele inspectie: Visual Tree Assessment, (verder als VTA-controle aangeduid). Een VTA-controle mag alleen worden uitgevoerd door daartoe opgeleide en bevoegde personen. Van deze VTA dient een rapportage aanwezig te zijn waarin per boom, of boomgroep, de resultaten overgelegd kunnen worden. Binnen deze rapportage worden aanbevelingen gedaan bij geconstateerde gebreken. Deze aanbevelingen dienen ook daadwerkelijk te worden opgevolgd. Aanbevelingen kunnen onder andere zijn:

- Uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden
- Uitvoeren van een groeiplaats onderzoek (GPO) en/of nader stabiliteitsonderzoek (inclusief te nemen maatregelen)
- Uitvoeren tussentijdse VTA controle (risico/aandachtsbomen)

Een volledige VTA-controle dient om de drie jaar herhaald te worden. De geconstateerde gebreken en/of nadere onderzoeken dienen in deze periode te zijn afgedaan. Het moment van VTA-controle is ook het meest logische moment om de inventarisatie te actualiseren.

De norm voor het percentage gezonde bomen is 95% (norm Bomenstichting). De gemeente Horst aan de Maas streeft ernaar om aan deze norm te voldoen.

7.3 ONDERHOUD

Het reguliere onderhoud is van essentieel belang om een duurzaam veilig boombeheer te voeren. Het is de derde factor (Hoofdstuk. 3 paragraaf 3.4 op blz. 20) voor een duurzaam veilig bomenbestand. Bezuinigingen op onderhoud kunnen onomkeerbare gevolgen hebben voor de vitaliteit en de conditie van de boom. In dit beleidsplan gaan we niet in op de vraag hoe de kwaliteit van het onderhoud eruit zou moeten zien. De kwaliteitsbepaling kan worden opgenomen in het landschapsontwikkelingsplan en het beheerplan openbaar groen.

Het onderhoud van bomen richt zich vooral op de volgende aspecten:

- Begeleiding naar volwassenheid (begeleidingssnoei);
- Bepaling takvrije stamlente (opkronen);
- Veiligheid (kroonverzorging);
- Nazorg na aanplanting (water geven);
- Inrichten groeiplaats.

Het reguliere boomonderhoud wordt zoveel mogelijk door de eigen dienst uitgevoerd. De medewerkers zijn deskundig en opgeleid op het gebied van boomverzorging en beheersen de assortimentskennis. Streven is om minimaal vier personen met het European Tree Worker certificaat (verder als ETW aangeduid) in eigen dienst te hebben. Buiten de eigen dienst worden ook externe specialisten ingehuurd. Ook bij inhuur van externe deskundigheid wordt minimaal het ETW certificaat vereist.

Het onderhoud aan bomen wordt deels door de eigen dienst uitgevoerd. Bij het inhuren van externe deskundigheid wordt het ETW-certificaat vereist. Bezuinigingen op onderhoud aan bomen kan onomkeerbare gevolgen hebben voor de vitaliteit en conditie van de boom. Een kwaliteitsbeschrijving kan worden opgenomen in een groenstructuurplan.

Om de drie jaar wordt er een VTA controle uitgevoerd van alle gemeentelijke straat-, laan- en parkbomen. Tijdens deze controle worden de inventarisatiegegevens geactualiseerd en opnieuw op kaart gezet (GBI).

7.4 KAPVERGUNNING

Het kapvergunningstelsel van de gemeente Horst aan de Maas wordt vereenvoudigd waarbij de oude regeling van Horst aan de Maas leidend is. Deze regeling sluit ook aan de wens tot verdere deregulering.

- Particuliere bomen zijn kapvergunningsvrij;
- Gemeentelijke bomen zijn kapvergunningsvrij;
- Vastgestelde bijzondere en monumentale bomen zijn kapvergunningplichtig.

Bij zowel particuliere als bij gemeentelijke bomen geldt uiteraard wel dat de rechtmatige eigenaar moet instemmen met de kap. De kap kan alleen plaatsvinden door of in opdracht van de rechtmatige eigenaar.

Vastgestelde bijzondere en monumentale bomen worden door het college vastgesteld. Hiervan is een inventarisatie aanwezig. Indien de aangewezen boom particulier eigendom is zal deze hiervan schriftelijk op de hoogte worden gesteld.

Bij kapaanvragen van vastgestelde bijzondere en monumentale bomen geldt het “nee tenzij” principe.

Alleen zwaarwegende (economische en veiligheid) redenen kunnen een kapvergunning rechtvaardigen. Afhankelijk van de situatie kan een compensatie opgave als vergunningsvoorschrift worden opgelegd. In bijlage 1 op blz. 58 is een beoordelingsschema opgenomen waaraan kapaanvragen worden getoetst.

7.5 BESTRIJDING ZIEKTEN EN PLAGEN

Bomen zijn sfeerbepalend en bepalen in belangrijke mate de belevingswaarde van de openbare ruimte. De laatste jaren is er echter een behoorlijke toename van ziekten en plagen bij bomen. Ziekten en plagen ontsieren bomen, zorgen voor overlast en kunnen uiteindelijk de veiligheid aantasten. Het is belangrijk om hier zorgvuldig mee om te gaan. Een gezond bomenbestand is minder vatbaar voor ziekten en plagen. Helaas is dit niet afdoende om ziekten en plagen buiten de deur te houden.

Het veranderende klimaat draagt er in belangrijke mate aan bij dat nieuwe aantastingen in Nederland voorkomen en voor veel schade en overlast kunnen zorgen. Wanneer mensen overlast van bomen ervaren, verliezen ze snel hun waardering hiervoor. Aandacht voor bestrijding van ziekten en plagen is dan evident voor een gezond en duurzaam bomenbestand.

7.5.1 IEPENZIEKTE

De iep is een nuttige en sterke boom. Het is een boom die thuis hoort in het Nederlandse landschap. De Iepenziekte heeft echter een groot deel van het iepenbestand aangetast waardoor er veel iepen zijn verdwenen. Plaatselijk komt de iep zelfs helemaal niet meer voor.

De iepenziekte is een schimmelziekte die op twee manieren wordt overgebracht, namelijk door wortelcontact en door de iepenspintkever. De iepenziekte is niet te genezen.

Door de snelle verspreiding is het noodzakelijk aangetaste exemplaren te rooien.

De gerooide bomen dienen geschild te worden (ontdoen van de bast). De geschilde bast kan versnipperd en gecomposteerd worden of worden verbrand. Houtsnippers van aangetaste iepen mogen nooit worden hergebruikt.

7.5.2 EIKENPROCESSIERUPS

Sinds 1990 hebben we in Nederland te maken met de rupsen van de eikenprocessievlinder. De massale aanwezigheid van de eikenprocessierups kan leiden tot een plaag. In plaaggebieden kan dit leiden tot gezondheidsklachten bij mens en dier door de vele brandharen die deze rupsen achter laten. De eikenprocessierups komt voornamelijk voor op eiken. In principe is de aantasting niet schadelijk voor de boom. Kaalvraat zorgt echter wel voor ontsiering van de bomen.

Verspreiding van de rupsen gebeurt via ei afzetting van de eikenprocessievlinder (nachtvlinder). Intergemeentelijke samenwerking en afstemming is van essentieel belang om de bestrijding tot een succes te maken. Voor de bestrijding van de eikenprocessierups is een apart beheerplan opgesteld dat zijn oorsprong kent uit de landelijke leidraad beheersing eikenprocessierups. In dit beheerplan worden de toegelaten bestrijdingsmethoden voor gemeente Horst aan de Maas verder uitgewerkt.

7.5.3 LUIZEN

Lindes en Esdoorns zijn een aantrekkelijke gastheer voor luizen. Luizen voeden zich met plantensappen waarna ze zoete kleverige druppels uitscheiden (Honingdauw). Deze honingdauw kan vervelende klachten geven over alles wat zich onder de bomen bevindt. De aanwezigheid van de luizen heeft nauwelijks nadelige gevolgen voor de boom zelf.

De gemeente voert niet op alle locaties een actieve bestrijding tegen de overlast van luizen. Bomen in het buitengebied waar relatief weining mensen verblijven zijn voorbeelden hiervan.

Locaties waar geen actieve bestrijding plaatsvindt:

- Natuur terreinen en bossen
- Bomen in het buitengebied (lage verblijfsduur)

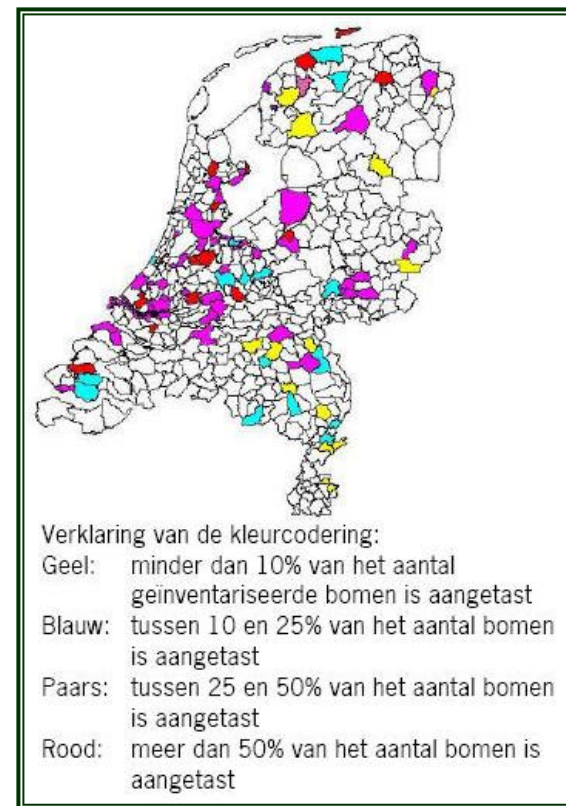
Locaties waar wel actieve bestrijding plaatsvindt:

- Centra & verblijfs gebieden
- Woonstraten & parkeerplaatsen
- (formele) Speelplaatsen

(De keuze van wel of geen bestrijding is afhankelijk van de mate van overlast).

7.4.4 OVERIGE ZIEKTEN EN PLAGEN

De iepenziekte, de eikenprocessierups en de luizen zijn momenteel de meeste voorkomende plagen waarin de gemeente een actieve rol speelt. De laatste jaren komen er steeds meer nieuwe ziekten en plagen voor die zich in ons land vestigen. Voorbeelden hiervan zijn de bloedingsziekte onder de kastanjabomen en masaria-aantasting in platanen. Beide veroorzaken ernstige aantastingen aan bomen en kunnen de veiligheid voor mens, dier en de boom zelf in gevaar brengen. Het zijn relatief nieuwe ziekten en plagen waarvoor nog geen bestrijdingmethodiek op de markt is met aantoonbare resultaten. Aandacht voor deze nieuwe ziekten en plagen is echter van groot belang voor het in stand houden van een duurzaam en gezond bomenbestand.

Figuur 3. verspreiding kastanjeziekte

De gemeente voert een actief beleid voor het bestrijden van ziekten en plagen in bomen. Ziekten en plagen kunnen de gezondheid van de bomen ernstig aantasten. De gemeente communiceert over de aard en gevolgen en streeft hierbij naar een intergemeentelijke aanpak. Voor de bestrijding van de Eikenprocessierups heeft de gemeente Horst aan de Maas een apart bestrijdingsplan opgesteld welke is afgestemd op de landelijke leidraad.

Eiken processierups

Bloedingsziekte bij Kastanje

Massaria ziekte bij Platanen

Hoofdstuk

8 Bijzondere & Monumentale bomen

8.1 INLEIDING

De ruimte in Nederland is beperkt en de behoefte daaraan is juist groot. De ideeën en wensen ten aanzien van de invulling van de openbare ruimte veranderen permanent. Wonen, werken, verkeer en recreatie vragen elk hun vierkante meters. Soms gaan deze verschillende functies mooi samen, maar even zo vaak botsen ze met elkaar. De inrichting is daarom voortdurend in beweging. Er moeten keuzes gemaakt worden die grote gevolgen voor het voortbestaan van bomen kunnen hebben. Onbedoeld en ongewenst verdwijnen hierdoor waardevolle bomen en houtopstanden.

8.2 DE BOMENLEGGER

Voor zowel de voormalige gemeente Horst aan de Maas als Meerlo-Wanssum was een (vastgestelde) lijst van bijzondere en monumentale bomen aanwezig. Voor de voormalige gemeente Sevenum is geen dergelijke lijst. In het kader van harmonisatie wordt ook voor het grondgebied van de voormalige gemeente Sevenum een dergelijke lijst opgesteld. Om te bepalen wanneer een boom bijzonder of monumentaal is, zijn toetsingcriteria opgesteld. Deze zijn opgenomen onder paragraaf 8.3 op blz 47.

Actualiseren

Het is niet ondenkbaar dat in de loop der jaren meer bomen aan deze lijst worden toegevoegd. De bomenlegger is als bijlage aan dit beleidsplan verbonden. Het college van Burgemeester en Wethouders is het bevoegde gezag om bomen toe te voegen aan deze lijst. Hierdoor ligt er een bestuurlijke vaststelling aan ten grondslag.

Foto 9. Monumentale Kastanje in Sevenum

De bijzonder & monumentale bomen van Horst aan de Maas zijn vastgelegd in een zogenaamde bomenlegger. Deze bomen bomenlegger is Bestuurlijk vastgesteld. Bij aanvraag kapvergunningen geldt het nee tenzij principe.

8.3 CRITERIA

In de bomenlegger zijn zowel gemeentelijke bomen als particuliere bomen opgenomen. Aan de hand van een aantal basiscriteria kan bepaald worden of een boom bijzonder of monumentaal is.

Een boom of houtopstand is monumentaal (80 jaar) wanneer deze voldoet aan alle basiscriteria en aan meer dan twee specifieke criteria.

Een boom is bijzonder (50 jaar) wanneer deze voldoet aan alle basiscriteria en aan één van de specifieke criteria.

Basiscriteria:

1. De geschatte leeftijd van de boom is aanmerkelijk hoger dan de leeftijd van de bomen in de omgeving. De geschatte leeftijd is 50 (bijzonder) of 80 jaar (monumentaal).
2. Deze regel geldt niet voor gedenkbomen, cultuurhistorisch waardevolle elementen en bomen die deel uit maken van de hoofdstructuur.
3. De boom moet niet in een onomkeerbare conditie verkeren; volledig verval van de boom is niet binnen tien jaar te verwachten.

Specifieke criteria

1. Met betrekking tot de ruimtelijke betekenis:
 - a) De boom is beeldbepalend voor het karakter van de omgeving;
 - b) De boom vormt een onderdeel van een geheel in tact zijnde boomgroep of uniforme laanbeplanting die een karakteristieke structuur in het dorp zichtbaar maakt.
 - c) De boom is een herkennings- of oriëntatiepunt.
2. Met betrekking tot de monumentale waarde:
 - a) De boom is van een in Horst aan de Maas zeldzame soort, type, of hoge leeftijdsklasse.
 - b) De boom vormt onderdeel van een monumentale omgeving of cultuurhistorisch waardevol object.
 - c) De boom is een gedenkboom ter gelegenheid van een maatschappelijk belangrijke gebeurtenis.
3. Met betrekking tot de meer dan normale ecologische betekenis:
 - a) De boom is ecologisch van grote waarde vanwege het belang van het (plaatselijke) ecosysteem. De boom biedt bijvoorbeeld plaats aan zeldzame dier- of plantsoorten.
De boom is onderdeel van een biotoop van een in de omgeving schaars voorkomende planten- of diersoort.
 - b) De boom vormt een schakel in een keten van ecologische infrastructuur vormende elementen of neemt in een totaal versteend gebied een positie in, die in de ecologische infrastructuur een "stapsteen" functie kan vervullen.

8.4 BESCHERMING EN STIMULERINGSREGELINGEN

Extra aandacht

Bijzondere en monumentale hebben een grote maatschappelijke waarde. Het zijn levende organismen die ons aan vroegere tijden of bepaalde gebeurtenissen doen herinneren. Door hun hoge leeftijd zijn monumentale bomen vatbaarder voor verandering in hun directe omgeving. De vitaliteit wordt minder naarmate de boom ouder wordt.

Extra aandacht en onderhoud is noodzakelijk om deze bomen voor de toekomst te behouden. Oude bomen zijn vaak moeilijker in staat zich te herstellen van ongewenste gebeurtenissen dan jonge bomen. Het is daarom van groot belang gebreken tijdig te constateren zodat maatregelen getroffen kunnen worden om het voortbestaan van de boom te waarborgen.

De gemeente Horst aan de Maas beschermt haar monumentale en bijzondere bomen op drie mogelijke manieren:

1. Feitelijke bescherming, door toekenning status;
2. Juridische bescherming, bomenbeleidsplan en APV;
3. Fysieke bescherming, extra aandacht en voorschriften;

8.4.1 FEITELIJKE BESCHERMING

De belangrijkste bescherming is de waardering die de gemeente en de burgers hebben voor de betreffende bomen en de wil om hier zuinig mee om te gaan. De gemeente draagt dit uit door haar beschermwaardige bomen op te nemen in de “bomenlegger” en deze bestuurlijk vast te stellen.

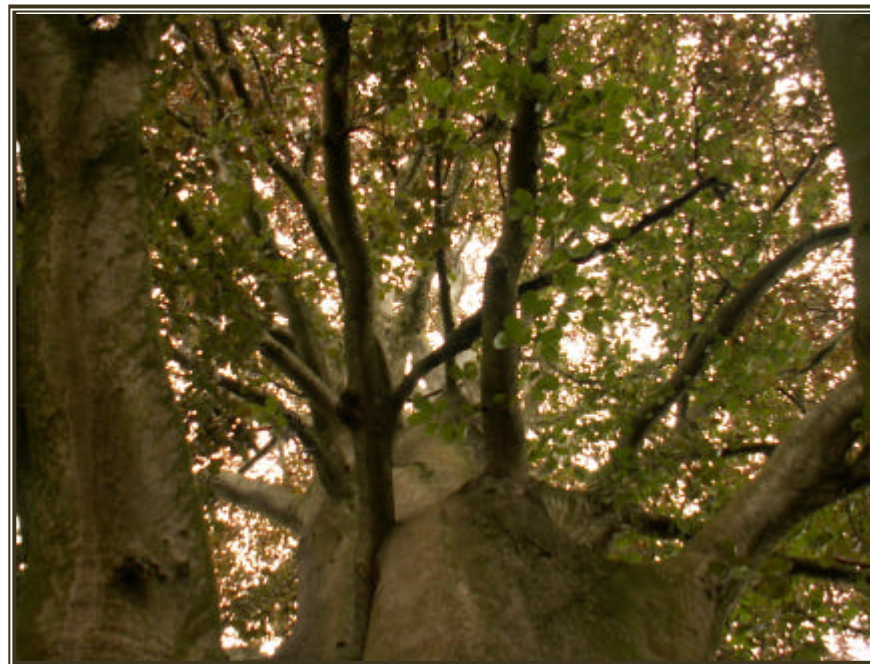

Foto 10. Monumentale Beuk in Meterik

8.4.2 JURIDISCHE BESCHERMING

De juridische bescherming van bijzondere en monumentale bomen is op twee manier geregeld:

1. Bomenbeleidsplan en de Algemene Plaatselijk Verordening
2. Bestemmingsplan

Bomenbeleidsplan en de Algemene Plaatselijk Verordening

De specifieke beschermingsmaatregelen en de beschermde status worden in dit beleidsplan vastgesteld

De beschermingsregelingen zoals de kapvergunningsplicht staat beschreven in de Algemene Plaatselijk Verordening (APV). Voor bijzondere bomen die zijn opgenomen in de gemeentelijke bomenlegger, geldt het nee tenzij principe. Voor monumentale bomen wordt in het beginsel geen kapvergunning verleend.

Uitzondering op deze regel is wanneer de boom een veiligheidsrisico vormt voor zijn omgeving. Dit dient door een onpartijdige ter zake deskundige te worden beoordeeld en in een schriftelijke rapportage worden vastgelegd.

Bestemmingsplan

Het bestemmingsplan biedt de beste bescherming in preventieve sfeer. Opname in het bestemmingplan biedt het voordeel dat er gewezen wordt op de mogelijke aanwezigheid van bijzondere en monumentale bomen. Op deze manier kan in de beginfase van een ontwikkeling hiermee rekening gehouden worden.

In het bestemmingsplan wordt verwezen naar dit beleidsplan en zal in tekstuele zin worden geattendeerd op het bestaan hiervan en de eventuele gevolgen. De nadruk ligt hierbij op het beschermen van de groeiplaats van bijzondere en monumentale bomen. Een bestemmingsplanprocedure is een kostbare en tijdrovende zaak, daarom zal de opname op het moment van herziening plaatsvinden.

Begrip groeiplaats

De omvang van de groeiplaats betreft de maximaal te bereiken kruindiameter met inbegrip van een extra afstand van twee meter. In de voorschriften wordt verwezen naar dit bomenbeleidsplan. Een bestemmingsplanprocedure is een kostbare en tijdrovende zaak, daarom zal de opname op het moment van herziening plaatsvinden.

Foto 11. Beschermen van de groeiplaats

Bijzondere en monumentale bomen zijn opgenomen in het bestemmingsplan. Onder de groeiplaats van de boom wordt verstaan: de maximaal te bereiken kruindiameter met inbegrip van een extra afstand van twee meter. In de bomenverordening en het bomenbeleidsplan zijn de nadere beschermingsbepalingen van de groeiplaats opgenomen.

8.4.3 FYSIEKE BESCHERMING

Bijzondere en monumentale bomen worden beschermd tegen beschadigingen en verstoringen van hun bovengrondse- en ondergrondse groeiplaats. Voor de standplaatsvoorwaarde wordt verwezen naar hoofdstuk 5, ontwerp & inrichting op blz. 31. Tot de fysieke bescherming behoort ook het “reguliere” onderhoud aan de boom zelf. Het snoeien en verbeteren van de groeiplaats bijvoorbeeld. Voor het onderhoud heeft de gemeente Horst aan de Maas opgeleide mensen in dienst die in het bezit zijn van het ETW certificaat. Onderhoud aan bomen mag alleen worden uitgevoerd door, of in het bijzijn van personen die in het bezit zijn van dit ETW certificaat. Dit wordt ook als voorwaarde opgenomen in een onderhoudsbestek. Het ETW certificaat dient op verzoek van de directie of boomeigenaar te worden overgelegd.

8.5 ONDERSTEUNENDE REGELING

Een deel van de bijzondere en monumentale bomen zijn in particulier bezit. Gezien de grote maatschappelijke waarde van deze groep bomen, is het redelijk particuliere eigenaren te ondersteunen bij het in stand houden van hun bezit. Met dit doel wordt een ondersteuningsregeling opgezet voor inspectie, onderzoek en noodzakelijk onderhoud.

Voorbeelden hiervan zijn:

- Groeiplaatsonderzoeken (GPO) en de daaruit voortvloeiende maatregelen;
- Stabiliteitsonderzoeken en de daaruit voortvloeiende maatregelen;
- Nader onderzoek t.b.v. gebreken en de daaruit voortvloeiende maatregelen;
- Ondersteuningsregeling voor particuliere eigenaren van (vastgestelde) bijzondere en monumentale bomen.

De verleende ondersteuning wordt verantwoord binnen de huidige begroting. Voorwaarde voor het verlenen van ondersteuning is dat het onderhoud door een erkende boomdeskundige (Europeen Treeworker) of door de gemeentelijke buitendienst wordt uitgevoerd. Deze stimuleringsregeling zal nog verder uitgewerkt worden.

Er kan alleen aanspraak op ondersteuning worden gemaakt nadat deze schriftelijk is aangevraagd en door de gemeente is toegewezen.

Foto 12. Een particuliere monumentale *Pyrus communis* tegen de gevel van een oude boerderij in Meerlo.

9 WAARDE VAN BOMEN

9.1 INLEIDING

Dat bomen sfeerbepalend zijn en in sterke mate bijdragen aan de herkenbaarheid en karakter van een plek of landschap is inmiddels wel bekend. Een boom is niet alleen een esthetische verrijking van een plek. Bomen hebben ook positieve invloed op het welzijn van mensen, zowel psychisch als fysiek. Het feit dat huizen in een mooie groene omgeving met bomen bij verkoop meer opbrengen dan in een minder groene omgeving laat zien dat de aanwezigheid van bomen ook in financiële zin positief gewaardeerd worden.

In dit hoofdstuk beperken we ons tot de financiële waarde van bomen zelf. Volwassen bomen hebben vaak een heel traject van verzorging achter zich. Beschadigde bomen hebben extra verzorging en/of aandacht nodig of moeten zelfs geroid worden om een veilig bomenbestand te kunnen garanderen.

9.2 AANSPRAKELIJKHEIDSTELLING BIJ SCHADE

Bij beschadiging van gemeentebomen door derden, kan door de gemeente een schadevergoeding worden geëist.

De hoogte van de schadeclaim wordt bepaald door een taxatie van een NVTB bomentaxateur, vermeerderd met de taxatiekosten. NVTB staat voor: Nederlandse Vereniging van Taxateurs van Bomen. De NVTB is een belangenvereniging van de in Nederland officieel geregistreerde taxateurs van bomen.

Voor het bepalen van de monetaire waarde van bomen worden in het beginsel drie taxatiemethoden toegepast:

- De marktwaarde c.q. handelswaarde;
- De vervangingswaarde;
- Het rekenmodel volgens de richtlijnen van de NVTB.

Taxatietechnisch dienen de waardebepalingen in de genoemde hiërarchische volgorde worden toegepast. Bij elke waardebepaling dient dus eerst te worden gekeken of de waarde van de boom kan worden bepaald door middel van de marktwaarde. Is deze toepassing gezien de feitelijke omstandigheden niet mogelijk, dan wordt gekeken of het toepassen van de vervangingswaarde mogelijk is. Blijkt de vervangingswaarde niet toepasbaar, dan kan uiteindelijk worden overgegaan tot het gebruik van het rekenmodel van de NVTB.

Als derden schade veroorzaken aan gemeentelijke bomen kan de gemeente een schadevergoeding eisen. De hoogte van de schadeclaim wordt bepaald door een taxatie van een NVTB bomen taxateur, vermeerderd met de taxatiekosten.

Markt c.q. handelswaarde:

Primair economische gebruiksfunctie waarbij de financiële markt- of handelswaarde bekend is (bijvoorbeeld kwekerijbomen, bomen t.b.v. houtproductie of fruitbomen).

De vervangingswaarde:

De vervangingswaarde wordt bepaald door de kosten die gemaakt moeten worden om de betreffende boom op dezelfde locatie door een vergelijkbare boom te vervangen. Voor het toepassen van de vervangingswaarde moet een vervanging van de boom door een vergelijkbare boom wel technisch reëel uitvoerbaar zijn en moet er ook de noodzaak zijn om de betrokken boom te vervangen.

Het rekenmodel volgens de richtlijn van de NVTB:

Dit wordt gebruikt wanneer de waarde en/of schade niet berekend kan worden aan de hand van de markt- of vervangingswaarde. De hoogte van de boomwaarde wordt berekend uit de geraamde kosten die gemaakt moeten worden om de betreffende boom op dezelfde locatie te vervangen, eventueel vermeerderd met de daaraan gekoppelde onderhoudskosten.

Voor uitgebreide informatie over de NVTB verwijzen wij u naar het rapport Richtlijnen NVTD van 2007.

Foto 15. Beschadigingen aan bomen.

Hoofdstuk 10 DE BEGROTING

10.1 INLEIDING

Dit hoofdstuk geeft inzicht in de financiële ruimte die nodig is om een duurzaam veilig bomenbestand te behouden.

Een gedegen boombeheer kost geld. Aan de andere kant levert het ook geld op, al is dit niet altijd direct zichtbaar. Goed onderhouden bomen, waar een duidelijke visie achter schuil gaat zullen hoger gewaardeerd worden, het aantal klachten over bomen verminderen en een aantrekkelijke woon, werk en recreëer omgeving opleveren.

Een deel van het onderhoud wordt uitgevoerd door de eigen dienst. Minimaal 1 medewerker van de eigendienst is opgeleid tot European Treeworker. Opleidingkosten worden hier buiten beschouwing gelaten. Deze kosten worden in de begroting verantwoord onder opleiding personeel.

10.2 HUIDIGE BEGROTING

Binnen de huidige begroting zijn financiële middelen opgenomen. Er wordt geen onderscheid gemaakt in onderhoud van bijzondere en monumentale bomen en het reguliere onderhoud.

Het boombeheer vormt een zelfstandige kostenplaats binnen de begroting. Binnen de kostenplaats worden verschillend WBS elementen opgenomen om binnen het onderhoud onderscheid te maken in beheer soorten.

De huidige onderhoudsbegroting voor het boombeheer ziet er als volgt uit:

Boombeheer	Jaarlijks
Algemeen onderhoud	€108.867,00
Bestrijding ziekte en plagen	€ 25.000,00
Inhuur boomtaxateur	€ 1.538,00
Totaal	€135.405,00

Tabel 6. Huidige begroting

Buiten de onderhoudskosten zijn er ook inkomsten. Deze inkomsten vinden hun oorsprong in opgelegde boetes bij illegale kap en eventuele compensatie gelden. Deze inkomstenbron is echter zeer variabel en niet structureel. waardoor hier geen vaste bedragen voor zijn opgenomen in bovenstaande tabel.

10.3 BENODIGDE FINANCIËLE MIDDELEN

Voor het standaard onderhoud is het op dit moment moeilijk om aan te geven welke financiële middelen noodzakelijk zijn.

Er ontbreken op dit moment te veel boomtechnische gegevens om hier uitspraken over te doen.

Het beheren en onderhouden van bomen is een dynamisch proces. Geen enkel onderhoudsjaar zal op elkaar lijken. Er zijn immers veel invloeden waar we als beheerder geen invloed en geen sturing aan kunnen geven. Zeker gezien de veranderende klimatologische omstandigheden waarmee we in Nederland steeds vaker mee worden geconfronteerd.

Voorbeelden hiervan zijn:

Lange droge periode: meer overlast door ziekten en plagen, extra watergeven en een grotere kans op hogere inboet.

Storm: Schade aan bomen. Meer onderzoek, snoei en inboetwerkzaamheden.

Projecten: In voorbereiding of reeds in uitvoering, in welke fase dan ook hebben hun weerslag/invloed op de aanwezige bomen.

In hoofdstuk 7 is het onderdeel beheer en onderhoud behandeld. Hierbij werd een theoretisch onderscheid gemaakt in beheer en onderhoud.

“Beheer houdt voornamelijk in: inventariseren, inspecteren en rapporteren. Alle maatregelen die hieruit voortkomen behoren tot het onderhoud”.

Voor de begroting wordt hier geen onderscheid in gemaakt. Het één is namelijk onlosmakelijk met het ander verbonden.

Op dit moment zijn de begrotingen van de drie voormalige gemeente samengevoegd. Het digitaal inventariseren en de ontwikkelingen in het Gemeentelijke Beheer Informatiesysteem (GBI) zal meer inzicht geven in de werkelijke benodigde financiën.

10.3.1 Relatie buitendienst - begroting

Er is een belangrijke relatie tussen enerzijds de beschikbare financiële middelen en anderzijds de personele bezetting bij de buitendienst. Voor alle drie de voormalige gemeente geldt tenslotte dat het grootste aandeel van het totale onderhoud door eigen personeel wordt verricht. Negatieve verandering in het personeelsbestand (vakmensen) zal direct (negatieve) invloed hebben op de één van de doelstelling van dit beleidplan namelijk:

- *Het behouden en versterken van de integrale kwaliteit van bomen in de openbare ruimte;*

Het wegvallen van vaktechnische personeel zal onherroepelijk leiden tot herinvullen van het aantal verloren fte's of aanvulling van financiële middelen ter compensatie.

10.3.2 VTA Controle

Om uitvoering te geven aan de wettelijke zorgplicht worden alle straat, laan en parkbomen om de drie a vier jaar op basis van een VTA gecontroleerd. Risico bomen worden met een hogere frequentie gecontroleerd.

10.3.3 Stimuleringsregeling

Het instellen van een stimuleringsregeling is onder andere bedoeld voor uitgaven aan bijzonder en monumentale bomen welke in particulier bezit zijn.

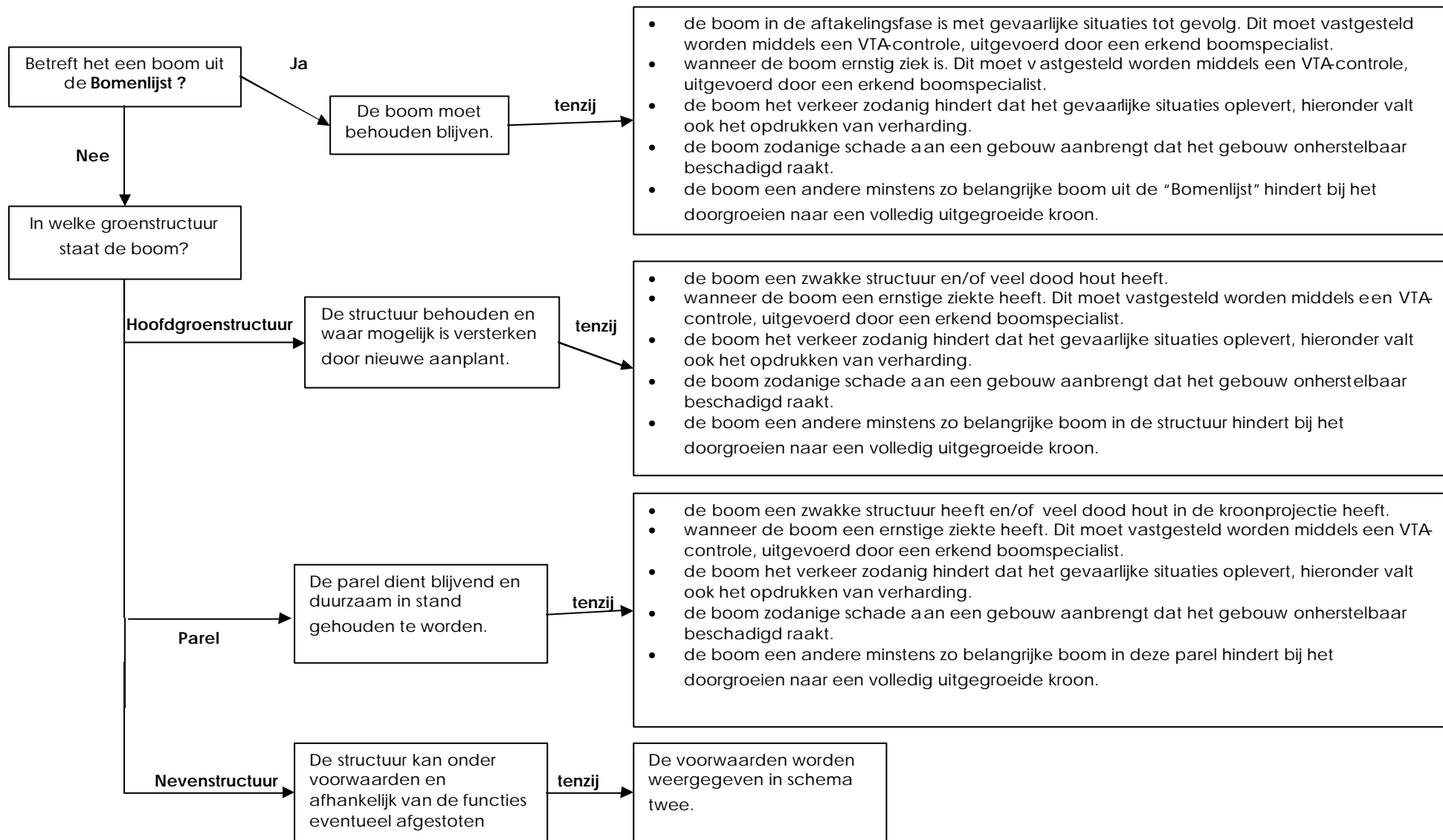
Omdat deze stimuleringsregeling nog moet worden opgesteld wordt hier nu geen rekening mee gehouden. De wijze waarop uitvoering gegeven wordt aan de stimuleringsregeling kan namelijk financiële consequenties voor de begroting hebben.

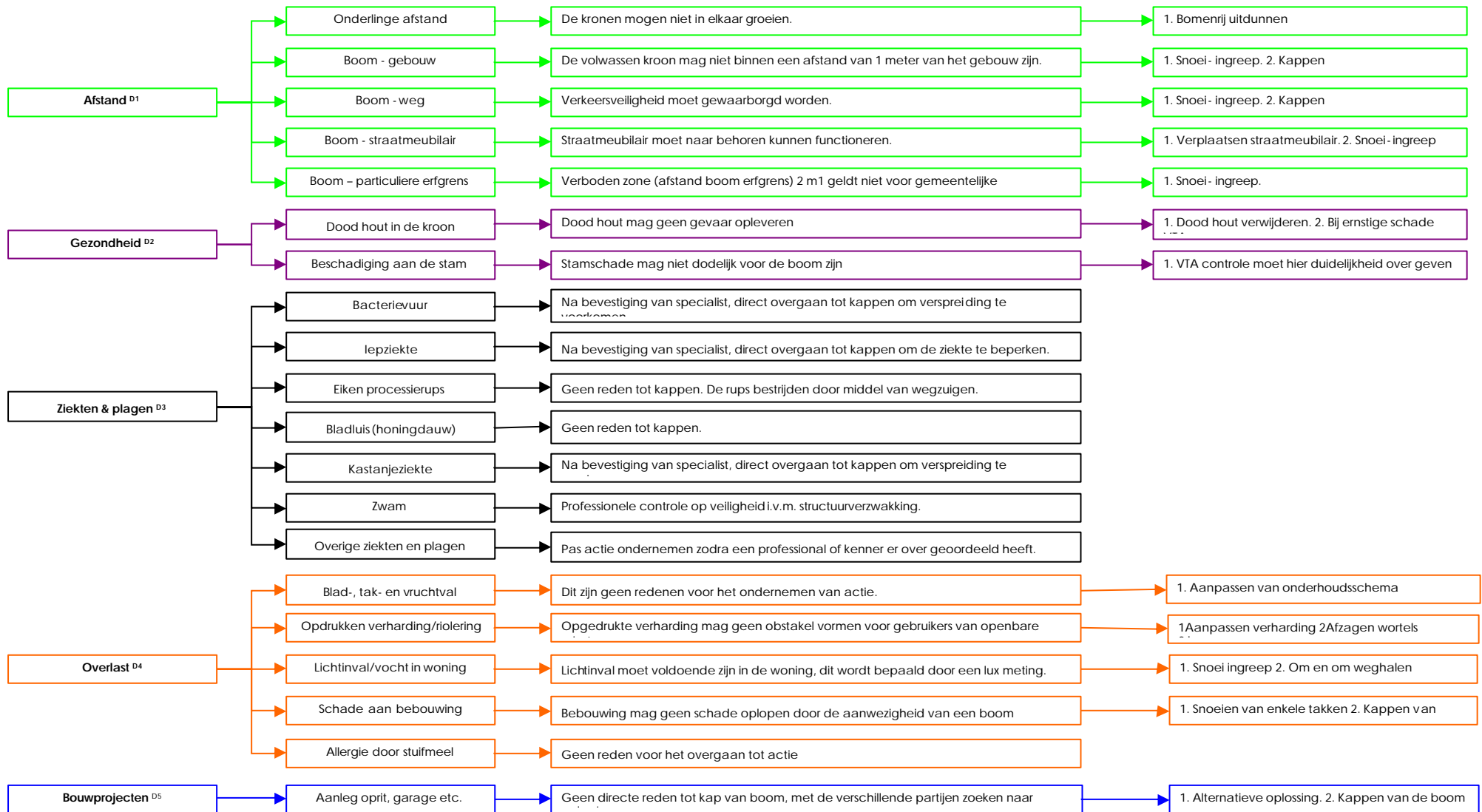
Helaas verdwijnen er monumentale bomen door moedwillige kap, ondanks de beschermde maatregelen. Uit de praktijk blijkt dat, ondanks het feit dat de bomen al gerooid zijn, handhavend wordt opgetreden en schade vergoedingen worden opgelegd.

Deze schadevergoedingen vormen de inkomsten bij het boombeheer. Het opgebouwde kapitaal kan worden aangewend om particulieren te ondersteunen in het beheer van hun monumentaal/bijzonder bezit. Deze stimuleringsregeling zal nader worden uitgewerkt en ter vaststelling aan het college van Burgemeester en Wethouders worden aangeboden.

BIJLAGE 1. Beoordelingsschema kapaavragen/vergunningen

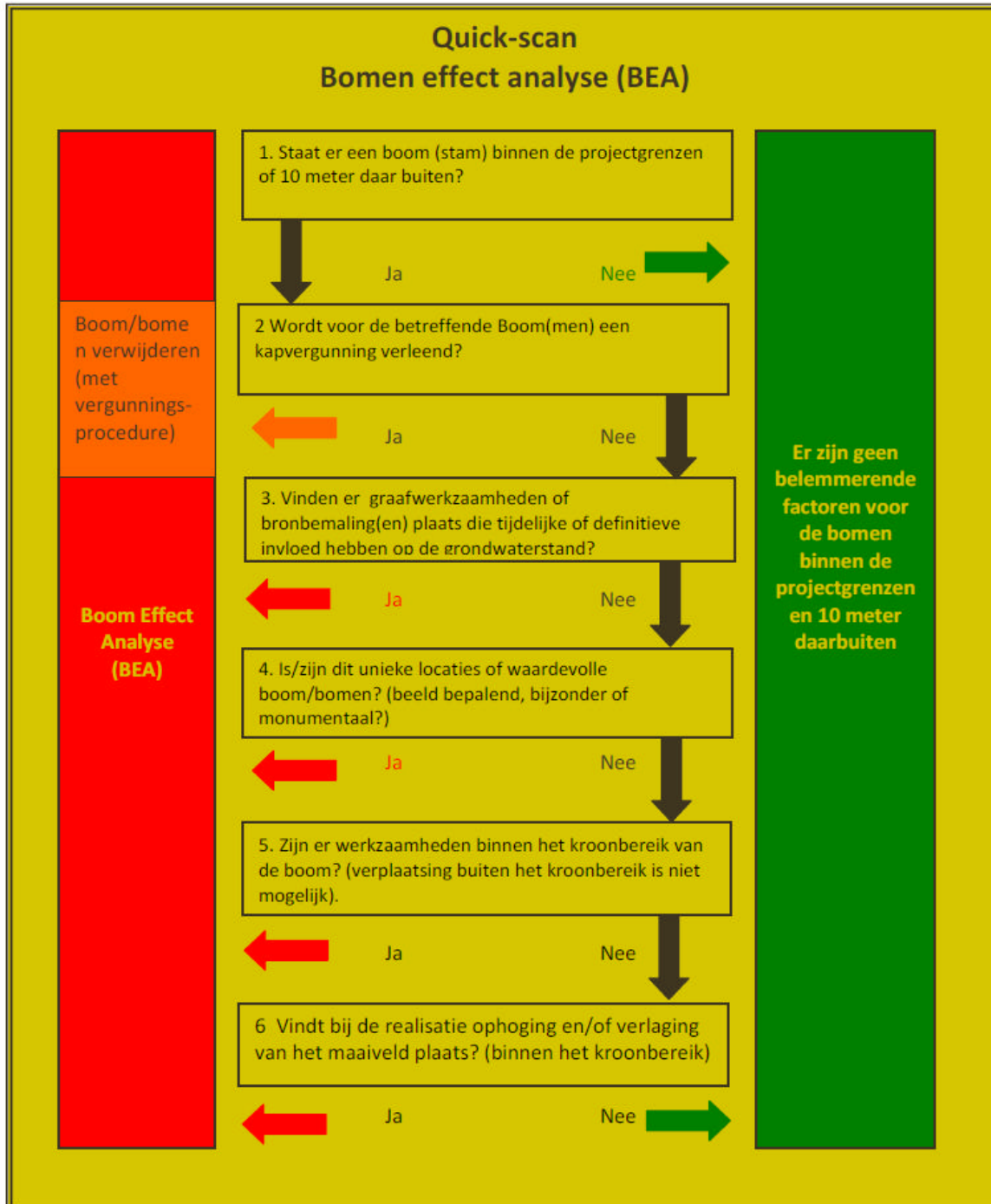

BIJLAGE 2.

Quick-scan Bomen effect analyse
(bijlage bij aanvraag bouwvergunning/omgevingsvergunning)

Invulling BEA-standaard

Inleiding

- Aanleiding opstellen BEA
- Vraagstelling of probleemstelling opdrachtgever
- Standaardvraag BEA: kan de boom duurzaam behouden blijven?
- Situatie en uit te voeren werk

Beoordeling

- Kwaliteit van de houtopstand
 - beleidsstatus
 - visuele boomcontrole
 - toekomstverwachting in onveranderde of verbeterde omstandigheden
- Fase waarin project zich bevindt
 - onomkeerbare besluiten
- Gevolgen werk voor boom
 - per bouwonderdeel of -fase
 - bovengronds en ondergronds
 - alternatieven voor de uitvoering van het werk
 - meest boomvriendelijke alternatief

Conclusie

- Duurzaam behoud boom op standplaats is mogelijk/onmogelijk
 - mogelijk: randvoorwaarden uitvoering en aanbevolen/noodzakelijke beschermende maatregelen (per bouwfase)
 - onmogelijk: eventueel alternatieve boommaatregelen
- Eindoordeel vraag/probleem opdrachtgever

Aanbevelingen

- Nader onderzoek
- Controle

Tien geboden voor bouw of aanleg bij bomen

1. Bescherm de stam en de wortels

Plaats voor de aanvang van de werkzaamheden vaste bouwhekken rond de boom, tenminste ter grootte van de kroonprojectie.

Bescherm bij beperkte werkruimte in ieder geval de boomspiegel. Doe dit altijd in overleg met de boombeheerder en/of een vakkundig boomverzorger.

2. Plaats geen bouwmaterialen en geen bouwkeet onder de boom

Voertuigen of bouwketen mogen nooit (tijdelijk) op het wortelpakket geplaatst worden. De opslag van bouwmaterialen is in deze zone eveneens verboden. Dit leidt namelijk tot beschadiging van de wortels en het verdicht de bodem, wat het afsterven van wortels tot gevolg heeft.

3. Houd bouwverkeer buiten de kroonprojectie

Blijf met bouwmachines uit de buurt van de bomen om bodemverdichting te voorkomen. Wanneer het onvermijdelijk is dat over de boomwortels gereden moet worden: plaats rijplaten.

4. Verstoor de bovengrond niet

Handhaaf de bestaande maaiveldhoogte. Binnen de kroonprojectie niets ontgraven. Ophoging alleen onder de strikte voorwaarde van voldoende beluchting van de wortels.

5. Voorkom beschadiging van de wortels

Graaf nooit machinaal binnen de kroonprojectie, maar werk zoveel mogelijk handmatig. Hak nooit wortels door van meer dan vijf centimeter dik.

6. Leg kabels en leidingen zorgvuldig aan

Leg kabels en leidingen niet dichterbij dan twee meter langs bomen. Pas zo mogelijk sleufloze technieken toe, dat wil zeggen: gestuurd boren onder het wortelpakket door in plaats van een sleuf graven. Maak gebruik van kabelgoten en mantelbuizen.

7. Houd de grondwaterstand bij de boom gelijk

Verhoging van de grondwaterstand leidt tot wortelsterfte vanwege een zuurstoftekort. Zorg bij stijging van het grondwaterniveau voor een damwand buiten de kroonprojectie of pomp het water weg. Let bij grondwaterverlaging op uitdroging. Bij noodzakelijke bronbemaling altijd damwanden plaatsen.

8. Houd schadelijke stoffen uit de buurt van bomen

Gooi nooit olie, cementwater, chemische stoffen, zout, zuren of kalk bij bomen.

9. Laat noodzakelijk snoeiwerk door vakkundige boomverzorgers uitvoeren

Zaag nooit zelf zomaar takken of wortels af. Alleen een deskundige kan beoordelen op welke wijze snoei verantwoord is.

10. Plaats geen dichte verharding over de wortels

Onder beton en asfalt ontstaat een tekort aan water en zuurstof, waardoor wortels afsterven.

Overleg altijd met de boombeheerder en/of de vakkundig boomverzorger, indien er knelpunten zijn bij het uitvoeren van deze tien geboden!

Literatuur lijst

Bomen effect analyse

Bomenstichting. Utrecht 2003

Bomen. Een verademing voor de stad.

Plant Publicity Holland (PPH). Boskoop 2008

Bomen en welzijn

Bomenstichting. Utrecht

Bomenwerk (kosten en techniek)

Reed Business Bouw & infra. Doetinchem
2008

BTL bomendienst

Inventarisatie en inspectie gemeente

Meerlo-Wanssum 2007

Groenbeleidsplan

Gemeente Meerlo-Wanssum. 2004

Groenstructuurplannen

Gemeente Horst aan de Maas

Beheerplan openbaar groen

Gemeente Horst aan de Maas

Landschapsontwikkelingsplan

Gemeente Horst aan de Maas 2004

Kwaliteit gemeentelijk Bomenbestand

Bomenstichting. Utrecht 2005

Landschapskader Noord- en Midden-Limburg

Provincie Limburg rapport

nr.181252.RM.215R001.rev.1

Maastricht 2006

Richtlijnen NVTB

Nederlandse vereniging van Taxateurs van

Bomen

Apeldoorn 2007

Stadsbomen Vademecum 2A

Groeiplaatsaspecten

IPC Groene Ruimte, Arnhem 2006

Zicht op Bomen Beleid rond de lusten en laste

Bomen stichting. Utrecht 2004